

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Sosiaalialan yrityksen perustaminen

-sosiaalialan opiskelijoiden näkemyksiä yrittäjyydestä, yrittäjyyskasvatuksesta, eettisestä liiketoiminnasta ja yritystoiminnan yhteiskuntavastuusta

Hietala Minna
Uusimaa Laura

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Laurea-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan yrityksen perustaminen
-sosiaalialan opiskelijoiden näkemyksiä yrittäjyydestä, yrittäjyys-
kasvatuksesta, eettisestä liiketoiminnasta ja yritystoiminnan yh-
teiskuntavastuusta

Hietala Minna ja Uusimaa Laura
Sosiaaliala
Opinnäytetyö
Helmikuu, 2017

Hietala Minna ja Uusimaa Laura

Sosiaalialan yrityksen perustaminen -sosiaalialan opiskelijoiden näkemyksiä yrittäjyydestä, yrittäjyyskasvatuksesta, eettisestä liiketoiminnasta ja yritystoiminnan yhteiskuntavastuusta

Vuosi 2017 Sivumäärä 49

Tässä opinnäytetyössä on selvitetty sosiaalialan opiskelijoiden näkemyksiä sosiaalialan yrittäjyydestä, yrittäjyyskasvatuksesta, eettisestä liiketoiminnasta ja yritystoiminnan yhteiskuntavastuusta. Osana opinnäytetyötä on kehitetty Sosiaalialan osakeyhtiömuotoisen yrityksen perustamisopas.

Työn teoreettinen viitekehys käsittelee yksityisen sektorin palvelutuotantoa, sosiaalialan eettisiä periaatteita ja yhteiskuntavastuuta. Toiminnallinen opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena ja tutkimusmenetelmäksi valittiin puolistrukturoitu teemahaastattelu. Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina ja kohderyhmänä olivat Laurean Hyvinkään kampuksen sosiaalialan opiskelijat. Analyysimenetelmänä käytettiin teemoittelu, jonka perustana oli sisällönanalyysi.

Tuloksissa kävi ilmi, että sosionomiopinnot eivät anna valmiuksia yrittäjyyteen, vaikka mielenkiintoa yrittäjyyttä kohtaan on. Sosiaalialalle ohjautuvilla ihmisillä vaikuttaisi olevan vahva eettinen arvoperusta ja eettisyyden edellytettiin olevan luonteva osa liiketoimintaa. Yhteiskuntavastuu käsitteenä koettiin vaikeaksi määritellä. Jatkotutkimuksena voitaisiin selvittää sosiaalialan yrittäjyysopintojen yhdistämistä liiketalouden vastaavien opintojen kanssa.

Hietala Minna and Uusimaa Laura

Starting a business in social services -Attitudes of students of social services towards entrepreneurship, entrepreneur studies and ethics and social responsibility in business

Year	2017	Pages	49
------	------	-------	----

The aim of this thesis was to find out the attitudes of students of social services towards entrepreneurship, entrepreneur studies and ethics and social responsibility in business. The aim was also to develop a starter's guide for a new social services entrepreneur.

The theoretical framework involves the structure of the private sector's service production, ethical principles and social responsibility in business. This thesis is a qualitative study. The method of the practical part of the thesis was a half structured theme interview. Interviews were implemented as individual interviews and the target group was social services students in Laurea Hyvinkää campus. The gathered data was analysed thematically and it based on content analysis.

The results showed that the studies do not give enough skills and knowledge for entrepreneurship even though there was interest for it. People who were directed towards social services appeared to have a strong ethical value base and ethical principles were seen as natural part of business. The students found it hard to define the meaning of social responsibility.

For a follow-up study the need for studies in entrepreneurship for social service students could be investigated. Combining the studies with similar studies in business could be considered.

Keywords: Entrepreneurship, Ethics, Service provider, Social responsibility, Social sector

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Yksityisten sosiaalialan palvelujen tarve	8
2.1	Väestön ikääntyminen	10
2.2	Vammaisten asumispalvelut.....	12
2.3	Lastensuojelun palvelut.....	14
2.4	Päihde- ja mielenterveyspalvelut	16
3	Yrityksen perustaminen	18
3.1	Yrityksen yhteiskuntavastuu ja kestävä kehitys osana eettistä ja vastuullista liiketoimintaa	20
3.2	Omien voimavarojen tunnistaminen	22
4	Yrittäjyyskasvatus.....	23
5	Tutkimuksen toteutus	25
5.1	Menetelmien valinta	26
5.2	Kohderyhmä	28
5.3	Aineiston keruu	29
5.4	Aineiston analysointi.....	30
6	Tulokset.....	31
6.1	Koulutus.....	31
6.2	Tuleva työllistyminen.....	32
6.3	Sosiaalialan yrittäjyys	33
6.4	Eettisyys	34
7	Johtopäätökset	35
7.1	Ammatillinen kasvu	39
7.2	Luotettavuus ja eettisyys	40
7.3	Jatkotutkimusehdotukset	42
	Lähteet	43
	Kuviot..	48
	Liitteet.....	49

1 Johdanto

Tässä opinnäytetyössä on selvitetty sosiaalialan opiskelijoiden näkemyksiä sosiaalialan yrittäjyydestä, yrittäjyyskasvatuksesta, eettisestä liiketoiminnasta ja yritystoiminnan yhteiskuntavastuusta. Työn tavoitteena oli saada tietoa Laurea-ammattikorkeakoulun Hyvinkään kampuksen sosiaalialan opiskelijoiden näkemyksistä suhteessa sosiaalialan yrittäjyyteen. Osana opinnäytetyötä on kehitetty Sosiaalialan osakeyhtiömuotoisen yrityksen perustamisopas. Jatkossa tekstissä perustamisoppaasta käytetään nimeä opas. Kehittämämme opas vastaa sosiaalialan opiskelijoiden tarpeeseen saada lisää tietoa sosiaalialan yrityksen perustamisesta.

Opinnäytetyömme aihetta vastaavia selvityksiä ei ole aiemmin tehty Laurea-ammattikorkeakoulussa Hyvinkäällä. Helsingin yliopiston koulutus- ja kehittämispalvelujen ylläpitämä tilastopalvelu osoittaa, että viisi vuotta valmistumisen jälkeen vain kaksi prosenttia tutkimukseen vastanneista sosionomeista toimi freelancerina tai yrittäjänä vuonna 2010 (Sosionomi (AMK): Mihin valmistuneet ovat sijoittuneet? 2016).

Hypoteesinamme on omien kokemusten perusteella, että yritystoiminta voisi kiinnostaa sosiaalialan opiskelijoita, ja että koulutus ei anna riittävää tietoperustaa huomioida yrittäjyys yhtenä mahdollisena työllistymisvaihtoehtona. Tämän koimme omakohtaisesti olevan yksi merkittävä puute sosionomikoulutuksessa. Työmme tarkoituksena oli kehittää opas, jonka avulla saisimme myös itse mahdollisuuden tutustua yrittäjyyteen työllistymisvaihtoehtona. Oppaan avulla haluamme lisätä yrittäjyyden kiinnostavuutta, antaa uskallusta lähteä yrittäjäksi, lisätä yrittäjyyttä ja sitä kautta vastata yhteiskunnassa vallalla olevaan yksityisten sosiaalipalveluiden kasvavaan tarpeeseen. Sosiaalialan yritystoiminnalla vaikutetaan suoraan ja välillisesti ihmisten hyvinvointiin, joka ilmenee koko yhteiskunnan tasolla. Laurea-ammattikorkeakoulussa Hyvinkäällä ollaan lisäämässä yrittäjyysopintoja sosionomiopintoihin. Kehittämämme opasta voidaan käyttää myös kyseisten opintojaksojen materiaalina.

Työn teoreettinen viitekehys käsittelee yksityisen sektorin palvelutuotantoa, sosiaalialan eettisiä periaatteita ja yhteiskuntavastuuta. Tutkimuskysymyksemme ovat: Miten sosiaalialan yrittäjyyskasvatus vastaa kasvavaan yksityisen sektorin palvelujen tarpeeseen? Millaisina sosiaalialan opiskelijat näkevät eettisyyden ja yhteiskuntavastuun liiketoiminnassa?

Yrittäjyys on sosionomille yksi uramahdollisuus ja sosiaalialan yrityksille on tarve yhteiskunnassa. Opinnäytetyömme on ajankohtainen, koska sosiaali- ja terveystieteiden kysyntä lisääntyy erityisesti väestön ikääntymisen myötä ja yksityisiä palveluita tarvitaan, jotta tähän tarpeeseen pystytään vastaamaan. Lisääntynyt päihdeiden käyttö on johtanut päihdehoitopal-

velujen tarpeen kasvuun. Lastensuojelun sektorilla kodin ulkopuolisten sijoitusten ja huostanottojen määrien kasvut luovat tarpeen uusille yksityisen sektorin palveluille. Myös väestön lisääntyvät mielenterveysongelmat aikaansaavat kysyntää yksityisille palveluntuottajille.

Vuonna 2008 alkoi laskusuhdanne, joka heikensi kuntien mahdollisuuksia vastata sosiaalipalvelujen kysyntään. Vaikka taloustilanteella on vaikutusta myös yksityisten sosiaalipalvelujen kysyntään, niin julkisia palveluja karsittaessa kysyntä lisääntyy yksityisellä sektorilla. (Hanhijoki, Katajisto, Kimari & Savioja 2009, 10.) Julkisten palvelujen ensisijaisuutta perustellaan usein palvelujen turvaamisella tasapuolisesti kaikille asuinpaikasta riippumatta. Julkisella sektorilla vahvuksina ovat esimerkiksi valmiit investoinnit, laaja-alainen tieto, taito ja osaaminen sekä poliittinen tuki toiminnalle. Yksityisten palvelujen toiminnan lisäämistä perustellaan asiakkaan valinnanvapauden lisäämisellä ja tehokkuudella. Yksityisen toiminnan vahvuuksia ovat joustavuus, vahva motivaatio ja kevyet rakenteet, heikkoutena toiminnan haavoittuvuus. Julkisen palvelutuotannon heikkoutena on muun muassa sektoroituneisuus, kun yksityiselle toiminnalle ominaista on laaja-alaisuus. (Lähteinen & Kaikko 2017, 104.)

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta, sote- uudistusta, on valmisteltu vuosikymmenen ajan. Sote- uudistuksen päämääränä on vähentää ihmisten hyvinvointi- ja terveyseroja, edistää palvelujen yhdenvertaisuutta ja saatavuutta sekä laskea kustannuksia. Tavoitteena on asiakaslähtöisempien, vaikuttavampien ja paremmin yhteen sovitettavien palvelujen tarjoaminen. (Eronen, Lehtinen, Londén & Perälähti 2016, 69.) Yksityiset palveluntuottajat ovat Suomessa perinteisesti täydentäneet julkista palvelujärjestelmää. Tämä kokonaisuasetelma vaikuttaisi sote-uudistuksen myötä muuttuvan perusteellisesti. Yksityinen palvelutuotanto oli 1990-luvun alussa pääosin järjestöjen toimintaa. Yksityisten yritysten toiminnan laajeneminen sosiaalipalveluissa on viimeisten kymmenen vuoden aikana muuttanut asiaintilaa ja tällä hetkellä (2017) järjestöjen toiminta on pienempää kuin yritysmuotoinen sosiaalipalvelutuotanto. Sote-uudistuksessa on ollut esillä vahvistuva vaatimus, että yksityisten ja julkisten palvelujen pitäisi toimia tasavertaisina keskenään. Tämän hetkisen tiedon mukaan sote-uudistus toteuttaisi tasavertaisen toiminnan. (Lähteinen & Kaikko 2017, 104.)

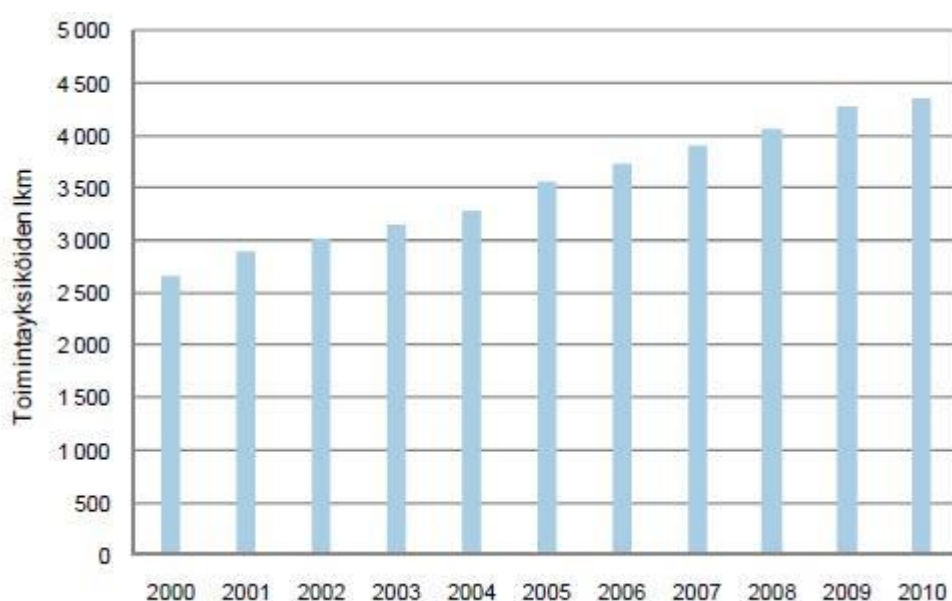
Opinnäytetyömme ajankohtaisuutta korostaa myös pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma. Punainen lanka hallitusohjelmassa on työllisyysasteen kohottaminen usealla työllisyyttä ja yrittäjyyttä edistävällä toimella. (Pääministeri Juha Sipilä strategisen hallitusohjelman tiedonantokeskustelussa eduskunnassa 2.6.2015 2015.) Hallitus toteuttaa uudistuksia, jotka edistävät työllisyyttä, yrittäjyyttä ja talouskasvua sekä jotka vaikuttavat merkittävästi ja laajasti yritysten edellytyksiin toimia. Yritysten rahoituksen ja riskinottokyvyn edistämiseksi hallitus suorittaa toimia, joilla on vaikutusta aloittavien yritysten, nopean kasvun yritysten ja sukupolvenvaihdosta tekevien yritysten tarpeisiin. Työelämän osaamisen tarpeet

otetaan huomioon koulutuksen uudistamisessa ja koulutusta ja työelämää lähennetään toisiinsa. Yritysten kannalta on hyödyllistä, kun kilpailu lisääntyy ja yritykset voivat kilpailla julkisten palvelujen kanssa. (Ratkaisujen Suomi 2015, 10-11.)

2 Yksityisten sosiaalialan palvelujen tarve

Tilaaaja-tuottajamalli on julkisten palvelujen tuotannon järjestämistä siten, että palvelun tilaajalla ja tuottajalla on erilliset tehtävät (Tilaaaja-tuottaja -toimintatapa ja -malli 2017). Kunnat, kuntayhtymät ja asiakkaat voivat ostaa palveluita yksityisiltä palveluntuottajilta, joita ovat yritykset, järjestöt ja säätiöt. 2000-luvun aikana yritysten ja järjestöjen osuus sosiaali- ja terveyspalvelujen tuotannosta on jatkuvasti kasvanut. Kaikista sosiaali- ja terveyspalveluista yksityiset palveluntuottajat tuottavat runsaan neljänneksen. (Yksityiset sosiaali- ja terveyspalvelut 2016.)

Yksityisiä sosiaalipalveluja tuottavien toimintayksiköiden määrä on 2000-luvulla kasvanut tasaisesti. Kun vuonna 2000 toimintayksiköitä oli alle 2 700, niin vuonna 2010 niitä oli 4 350 ja palveluntuottajia oli 2 922. Yksityisten sosiaalipalvelutoimintayksiköiden tuottamat palvelut myydään huomattavissa osin kunnille, joiden ostopalveluosuudessa ei ole tapahtunut merkittävää muutosta 2000-luvun aikana. Toimintayksiköistä noin 73 prosenttia myi vähintään puolet palveluistaan kunnille. Kehitysvammaisten laitos- ja asumispalveluissa sekä lasten ja nuorten laitos- ja perhehoidossa kunnat ostavat lähes kaikki yksityisien toimintayksiköiden tuottamista palveluista. (Yksityiset sosiaalipalvelut 2010 2014.)

Kuvio 1 Yksityiset sosiaalipalvelutoimintayksiköt 2000-2010

(Yksityiset sosiaalipalvelut 2010 2014.)

Suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan perustana ovat terveet ja hyvinvoivat kansalaiset. Yhä laajemmat väestöryhmät tulevat tarvitsemaan hyvinvointipalveluja tulevaisuudessa. (Hyvinvointipalvelujen kysyntä kasvaa 2010.) Hyvinvointipalveluita ovat sosiaali-, lääkäri-, sairaanhoito-, terveydenhoito- ja kotipalvelut sekä muunlaiset täydentävät ja vaihtoehtoiset palvelut. Aiemmin näitä palveluita kutsuttiin peruspalveluiksi, nykyään palveluista käytetään yleisesti nimitystä hyvinvointipalvelut. Hyvinvointipalvelut kattavat laajimmillaan kaikki julkisin varoin kustannetut palvelut. Hyvinvointipalveluja ovat myös palvelut, joiden tuottamista tuetaan julkisin varoin kansalaisten hyvinvoinnin ylläpitämiseksi ja lisäämiseksi. (Rautiainen & Tauriainen 2012, 4-5.)

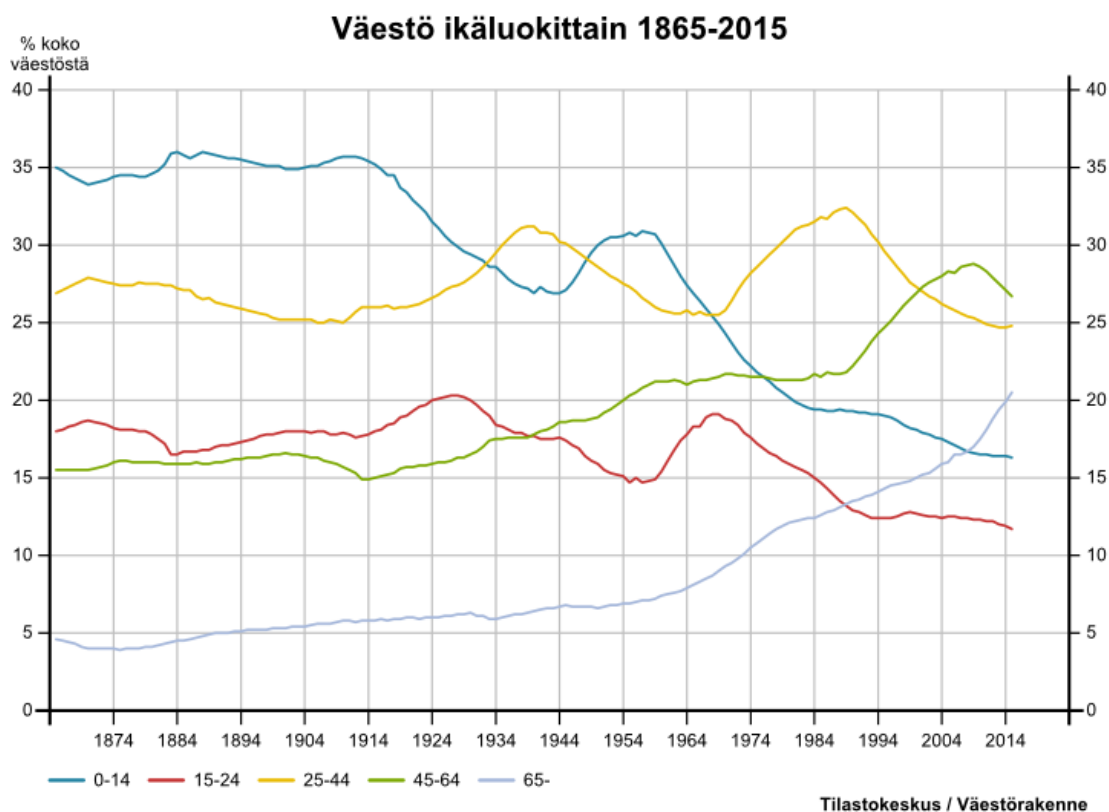
Hyvinvointipalvelujen kysynnän lisääntyminen mahdollistaa yksityisten palvelujen kasvun. Hyvinvointipalveluratkaisut voivat olla esimerkiksi yhteistyöratkaisuja yksityisen, julkisen ja kolmannen sektorin välillä sekä palveluita tukevia teknologisia uudistuksia sekä tuotteiden kehittämistä ja käyttöönottoa. (Parjanne 2004, 13, 43.) Yritysmuotoinen palvelutuotanto on selvästi laajinta vanhuspalveluissa, muiden asiakasryhmien kohdalla toiminta on laajinta lasten ja nuorten laitoksissa ja ammatillisessa perhehoidossa, mielenterveysongelmaisten asumispalveluissa sekä vammaisten palveluasumisessa. (Lähteinen & Kaikko 2017, 104.) Liiketoiminnan kannalta kyseiset ryhmät ovat merkittäviä, joten valitsimme niiden palvelujen tarpeen tarkempaan tarkasteluun työssämme.

Sosiaali- ja terveystalouden uudistuksessa uudistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon rakenne, palvelut ja rahoitus sekä aluehallinnon tehtävät. Uudistuksen myötä Suomen julkinen hallinto järjestetään kolmella tasolla; valtio, maakunta ja kunta. Itsehallinnolliset maakunnat muodostetaan nykyisen maakuntajaon pohjalta. Tämän hetkisen tiedon mukaan (2017) 18 maakuntaa järjestää jatkossa kaikki alueensa sosiaali- ja terveystalouden palvelut. Tämä vähentää merkittävästi erilaisten sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä vastaavien ja kuntien yhteisten lakisääteisten organisaatioiden määrää, kun tehtävät siirtyvät lähes 190 eri vastuuviranomaiselta 18 maakunnalle. Sen myötä palveluja pyritään johtamaan alueellisesti tasapainoisena kokonaisuutena. Tavoitteena on tarjota ihmisille nykyistä yhdenvertaisempia palveluja, vähentää hyvinvointi- ja terveyseroja sekä hillitä kustannusten kasvua. Peruspalveluja pyritään vahvistamaan ja tietoteknologiaa hyödyntämään paremmin. Valtio vastaa ensisijaisesti tulevien maakuntien rahoituksesta. Sosiaali- ja terveydenhuollon monikanavaista rahoitusta on tarkoitus yksinkertaistaa ja lisätä ihmisten valinnanvapautta palveluissa. (Sote- ja maakuntauudistuksen yleisesittely 2017.)

Osana sote-uudistusta säädetään valinnanvapauslainsäädäntö. Sen myötä käyttäjä voi itse valita palveluiden julkisen, yksityisen tai kolmannen sektorin tuottajan. Valinnanvapaus on jatkossa pääsääntö perustasolla ja soveltuvien osin käytössä erikoistason sosiaali- ja terveystalveissa. Valinnanvapauden tarkoituksena on vahvistaa erityisesti perustason palveluita ja turvata nykyistä nopeampi hoitoon pääsy. Asiakkaan valinnan mahdollisuus turvataan yhtenäisillä palveluiden laatu- ja palvelu- ja valintaa tukevalla julkisella tiedolla. (Valinnanvapaus 2016.) Valinnanvapaus haastaa julkisia palveluntuottajia. Mikäli yksityisen ja julkisen sektorin kilpailu lisääntyy, parhaimmillaan voi syntyä laadukkaampia ja asiakaslähtöisempiä palveluita, onnistuneet toimintamallit pääsevät leviämään sekä pitkällä aikavälillä saadaan aikaan kustannussäästöjä. Osapuolten oppiessa toisiltaan yksityiset ja julkiset palvelut lähenevät. Eri-tyisosaamisen, esimerkiksi erityispalveluihin erikoistuneiden yksiköiden, vahvistuminen mahdollistuu. (Eronen ym. 2016, 85.)

2.1 Väestön ikääntyminen

Alhainen syntyvyys ja eliniän pidentyminen muuttaa väestön ikärakennetta pysyvästi. Lasten, nuorten ja työikäisten määrä vähenee ikääntyneiden määrän kasvaessa. Koko väkiluvun on enustettu laskevan 2020-luvulla. Ikärakenteen muutos tulee haastamaan entiset toimintatavat, sillä useat yhteiskunnan nykyisistä järjestelmistä ja toimintatavoista on luotu toisenlaisia olosuhteita varten. Ikärakenteen muutos vaatii asuin- ja elinympäristön kehittämistä sekä palvelujen rakenteen muutosta. (Parjanne 2004, 3, 13, 15, 52.)

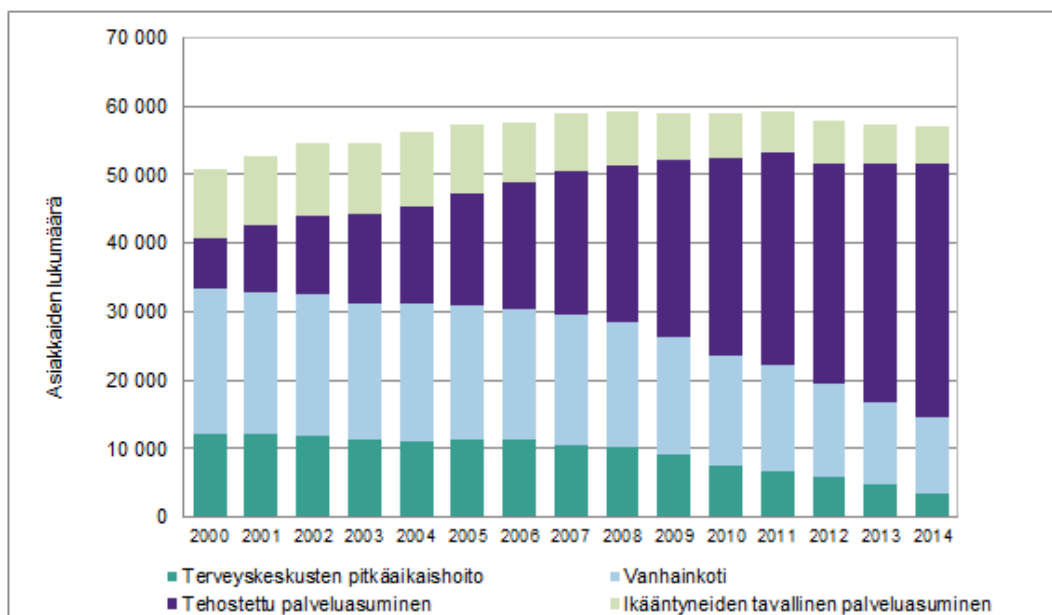

Kuvio 2 Väestö ikäluokittain 1865-2015

Vuoden 2015 lopussa Suomessa oli 65-vuotta täyttäneitä henkilöitä 1 123 103. Tämä tarkoittaa, että joka viides suomalainen on vähintään 65-vuotias.

(Väestön ikärakenteen kehitys 2016.)

Vuonna 2014 vanhainkodeissa ja tehostetussa palveluasumisessa eli sosiaalihuollon ympärivuorokautisissa palveluissa hoidettiin yhteensä 81 006 asiakasta. Ikääntyneiden laitos- ja asumispalvelujen asiakasmäärä on kasvanut 2000-luvulla. Vuoden 2014 lopussa ikääntyneiden palveluita käytti noin 22 prosenttia kaikista 75 vuotta täyttäneistä. Merkittävä osa sosiaalihuollon palveluasumisesta on yksityisten palveluntuottajien tuottamaa. Vuonna 2014 ikääntyneiden tehostetussa palveluasumisessa yksityisten palveluntuottajien, joita ovat yritykset ja järjestöt, toimipaikoissa asui 47 prosenttia asiakkaista. (Sosiaalihuollon laitos- ja asumispalvelut 2014 2015, 1, 8.)

Kuvio 3 Ikääntyneiden laitos- ja asumispalvelujen asiakkaat yhteensä vuosien 2000-2014 lopussa

(Sosiaalihuollon laitos- ja asumispalvelut 2014 2015.)

Ikääntymisen seurauksia tulee arvioida yhteiskunnan tarjoamien palvelujen näkökulmasta. Esiin nousevat perusoikeudet, palvelujen tarpeen kehittyminen ja arviointi, palvelujen järjestämisen ja tuottamisen rakenne. Sosiaali- ja terveystalouden keskeisinä tavoitteina ovat riittävien, laadukkaiden ja alueellisesti kattavien sosiaali- ja terveyspalvelujen tarjonta. (Parjanne 2004, 42.) Koska kunnat eivät kykene vastaamaan tähän tarpeeseen, tarvitaan yksityisiä palveluntuottajia. Sen lisäksi, että yksityiset sosiaali- ja terveyspalvelut täydentävät julkisia palveluja, ne myös tuovat asiantuntemuksellaan ja yhteistyöllään lisäarvoa julkisiin palveluihin.

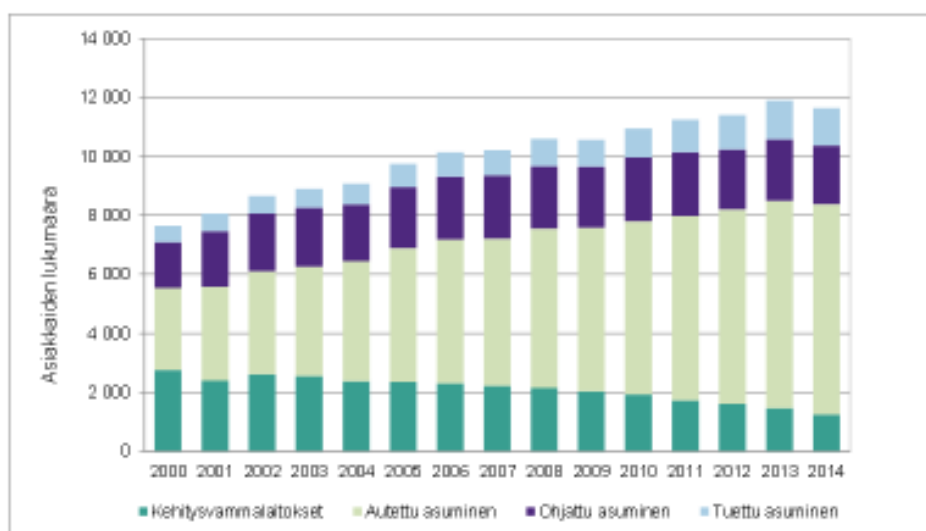
2.2 Vammaisten asumispalvelut

Kehitysvammaisten asumispalvelujen tarkoitus on edistää asiakkaan suoriutumista päivittäisissä toiminnoissa ja turvata hänen tarvitsemansa hoito ja muu huolenpito. Kehitysvammaisten asumisen järjestämiseen kuuluvat asunto asumispalveluyksikössä sekä asumiseen liittyvät palvelut ja tuki, jotka ovat välttämättömiä asiakkaan jokapäiväiselle suoriutumiselle. Asiakkaan tarvitseman tuen perusteella asuminen jaetaan autettuun, ohjattuun ja tuettuun asumiseen. (Vammaispalveluopas, 16.)

Kehitysvammahuollossa on koko 2000-luvun ajan jatkunut palvelurakenteen muutos laitoshoidosta autettuun asumiseen. Asumisratkaisujen järjestämiseen ja asuntojen tarpeeseen vaikuttaa vuoteen 2020 jatkuva laitoshoidon purku. Kehitysvammalaitoksissa pitkäaikaisasiakkaita oli vuoden 2014 lopussa yhteensä 1 117 henkilöä. Pitkäaikaisasiakkaita ovat asiakkaat, joille on tehty pitkäaikaishoidon päätös, tai joiden hoito on kestänyt yli 90 vuorokautta. (Sosiaalihuollon laitos- ja asumispalvelut 2014 2015, 8.)

Vuonna 2014 laitoshoidossa olevista asiakkaista 86 prosenttia ja autetussa asumisessa 52 prosenttia oli julkisen palveluntuottajan yksiköissä (Sosiaalihuollon laitos- ja asumispalvelut 2014 2015, 8). Laitoshoidon purkamisen myötä erityisesti autetun asumisen yksiköitä tullaan tarvitsemaan huomattavasti enemmän, jonka seurauksena yksityisiä palveluntuottajia tarvitaan.

Kehitysvammaisten laitos- ja asumispalvelujen asiakkaat 2000–2014 kunkin vuoden lopussa

Kuvio 4 Kehitysvammaisten laitos- ja asumispalvelujen asiakkaat 2000-2014 kunkin vuoden lopussa

(Sosiaalihuollon laitos- ja asumispalvelut 2014 2015.)

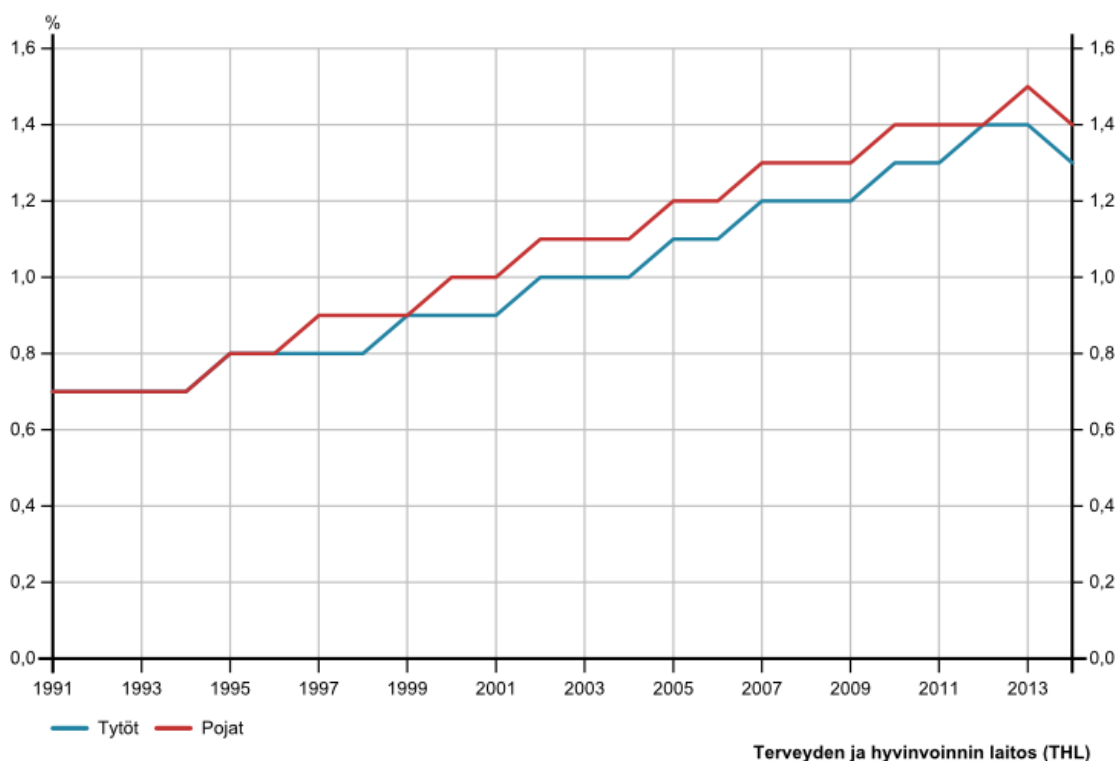
Alle 65-vuotiaille tarkoitetun muun palveluasumisen piirissä, joka tarkoittaa ensisijaisesti vaikeammallisille tarkoitettua palveluasumista, oli vuoden 2014 lopussa 2 521 asiakasta. Asiakkaista 77 prosenttia sai ympärivuorokautista hoitoa. Heistä 88 prosenttia asui yksityisen palveluntuottajan yksiköissä. (Sosiaalihuollon laitos- ja asumispalvelut 2014 2015, 8.)

2.3 Lastensuojelun palvelut

Lasten pahoinvointia raportoidaan entistä enemmän ja tarve lastensuojelulle on kasvanut. Kasvun taustalla olevia syitä on useita. Muun muassa yhteiskunnalliset lapsiperheiden tilanteeseen vaikuttavat elinkeino- ja ikärakenteen muutokset, sosioekonomiset edellytykset sekä työ- ja perhe-elämän yhteensovittamisen ongelmat. (Heino 2013, 86.) Lastensuojeluilmoitus tehtiin 63 707 lapsesta vuonna 2014. Sijoitetuilla lapsilla tarkoitetaan kodin ulkopuolelle avohuollon tukitoimena, kiireellisenä sijoituksena, huostaan otettuna tai jälkihuoltona sijoitettuja lapsia ja nuoria. (Lastensuojelu 2014 2015, 1, 16.)

Vuonna 2014 lastensuojelun avohuollon asiakkaina oli 90 269 lasta ja nuorta. Asiakasmäärät ovat nousseet tasaisesti ja vuodesta 2008 alkaen kasvu on jopa kiihtynyt uuden Lastensuojelulain astuttua voimaan. Uudet asiakkuudet ovat lisääntyneet. Vuonna 2014 jälkihuollossa oli 7 482 lasta ja nuorta. Kiireellisesti sijoitettujen lasten osuus oli 3,5 % vastaavasta 0-17-vuotiaasta väestöstä vuonna 2014. Kaikista lapsista huostassa oli ollut 9,9 % vuoden 2014 aikana. (Lastensuojelu 2014 2015, 3, 9-10.)

Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0-17-vuotiaat 1991-2014
% vastaavanikäisestä väestöstä

Kuvio 5 Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0-17-vuotiaat 1991-2014 % vastaavan ikäisestä väestöstä

Luvut sisältävät kodin ulkopuolelle avohuollon tukitoimena sijoitetut, kiireellisesti sijoitetut, huostaan otetut, tahdonvastaisesti huostaan otetut sekä jälkihuollossa olevat lapset kunkin vuoden lopussa.

(Lastensuojelu 2014 2015.)

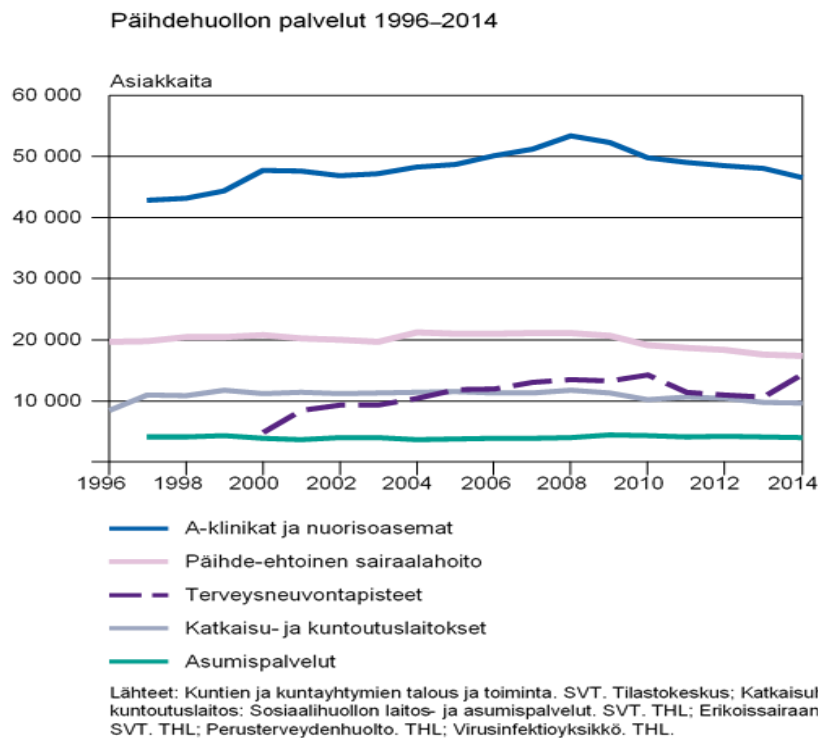
Lastensuojelun sijaishuollon palveluista yksityiset palveluntuottajat tuottivat noin 70 prosenttia vuonna 2007. Järjestöt tuottivat näistä lastensuojelulaitosten ja perhekotien hoitopäivistä 14 prosenttia ja yritykset 56 prosenttia. Julkinen puoli tuotti lopun 30 prosenttia. Vuodesta 2002 vuoteen 2007 yksityisissä laitoksissa ja ammatillisissa perhekodeissa hoidettujen lasten määrä oli kasvanut noin 60 prosenttia. Lastensuojelun sijaishuollossa yksityisen sektorin osuus on lisääntynyt paljon ja nopeasti. Vuonna 2007 lastensuojelun laitoshuollon toimipaikoista 84 prosenttia on muita kuin julkisen sektorin yksiköitä, ja tällä sektorilla nimenomaan laitoshuollossa yritysten tarjonta on lisääntynyt. (Heino 2013, 91.)

Sote- ja aluepoliittiset uudistukset tulevat tämän hetkisen tiedon mukaan (2017) muuttamaan lastensuojelun valvonnan rakennetta. Hallituksella on suunnitteilla vallitsevan sote-valvonnan ja ohjauksen päällekkäisyyksien purkaminen ja tehostaminen. Lastensuojelu on julkisen vallan käyttöä ja siinä puututaan voimakkaasti lasten ja perheiden yksityisyyteen sekä perus- ja ihmisoikeuksiin. Lapsen oikeusturvaa ajatellen on merkittävää, että lapselle voidaan turvata laadukkaat palvelut oikeaan aikaan ja jonottamatta. Eri puolella maata lapset ja perheet ovat eriarvoisessa asemassa palvelujen saannin ja laadun suhteen. Lastensuojelun sijaishuolto ei aina tapahdu oman asuinkunnan, jatkossa maakunnan, alueella. Alueellinen yhdenvertaisuus on turvattava lasten oikeusturvan toteutumiseksi. (Lastensuojelun erityisyys on huomioitava sote-valvonnan uudistuksessa 2016.)

Lastensuojelun Keskusliiton kuntajäsenet näkevät sote-uudistuksen kykenevän kehittämään lastensuojelun laatua. Huolta on asiakaslähtöisyyden ja yhdenvertaisuuden toteutumisesta. Sote-uudistuksen seurauksista positiivisena pidetään sitä, että maakunnille keskitetään toimintoja, joissa laadun mittaaminen ja vertailtavuus ovat tärkeitä. Näitä voivat olla esimerkiksi sijaishuoltopaikkojen kilpailutus ja valvonta. Kunnissa pelkona on, että lastensuojelun asiakaslähtöisyys heikkenee ja lähipalvelut karkaavat kauaksi asiakkaista. Sote-uudistuksen myötä lastensuojelun isona haasteena pidetään palvelujen saumatonta yhteensovittamista. Lastensuojelun keskusliiton kuntajäsenet näkevät valinnanvapauden soveltuvan ainoastaan osaan lastensuojelun palveluista, esimerkiksi avohuollon palveluihin, mutta ei lastensuojelun viranomaistoimintaan. (Sote-uudistus tarjoaa lastensuojelulle mahdollisuuden uudistua 2016.)

2.4 Päihde- ja mielenterveyspalvelut

Kuntien tehtävä on vastata päihdepalvelujen järjestämisestä. Päihdehuollon palveluja on järjestettävä kunnassa esiintyvän tarpeen mukaan. Kunnilla on mahdollisuus tuottaa palvelut itse tai yhdessä muiden kuntien kanssa. Kunta voi myös ostaa palvelut muilta kunnilta tai yksityisiltä palveluntuottajilta. (Päihdepalvelut 2016.) Kaikki päihtymistarkoitukseen käytettävät aineet luokitellaan päihhteiksi, näitä ovat alkoholi, korvikkeet, lääkkeet ja huumeet. Päihdehuollon erityispalvelujärjestelmän muodostavat avohoito, esimerkiksi A-klinikat, lyhytaikainen laitoshoido, kuten katkaisuhuitoasemat, pidempiaikainen laitoshoido ja tukipalvelut, esimerkiksi päiväkeskukset, asumispalvelut ja tukiasunnot sekä vertaistukitoiminta. (Varjonen 2015, 63.)

Kuvio 6 Päihdehuollon palvelut 1996-2014

(Päihdetilastollinen vuosikirja 2015 2015.)

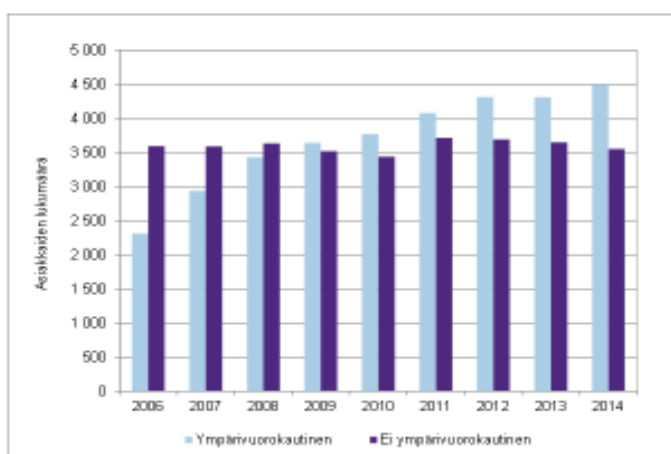
Sosiaali- ja terveydenhuolto tuottavat Suomessa päihdehuollon palveluita. Sosiaalihuolto vastaa pääosin päihdehuollon erityispalveluista. Palveluja tuotetaan niin kunnallisina, yksityisinä kuin kolmannen sektorin toimintana. Ongelmana päihdeongelmaisten palveluissa on palvelujärjestelmän tarjonnan ja asiakkaan tarpeiden kohtaaminen. Palvelujen piiriin pääsyä vaikeuttaa ratkaisevasti se, että palvelut eivät ole välittömästi asiakkaiden saatavissa sekä pe-

ruspalvelujen tiedon ja taidon puute, että kielteinen asennoituminen päihdeongelmaisiin. Eri-tyispalvelujen saatavuudessa ongelmaksi muodostuu palvelujen ja asiakkaan maantieteellinen etäisyys. (Varjonen 2015, 64.)

Alkoholin kokonaiskulutus kasvaa jatkuvasti Suomessa. Arvion mukaan 20 prosenttia alkoholia käyttävistä henkilöistä juo 70 prosenttia alkoholin kokonaiskulutuksesta. Suurkuluttajien kokonaismäärän noustessa alkoholihaitat kasvavat ja päihdehuollossa asiakkaat ovat entistä huonokuntoisempia. Ongelmat suonensisäisten huumeidenkäyttäjien kohdalla ovat vaikeutuneet, samalla monipuolisten hoitopalveluiden turvaaminen päihdeongelmaisille on usealle kunnalle ongelmallista. Päihdeongelmaisten hoidon tarve lisääntyy jatkuvasti ilman, että kuntien resurssit kasvaisivat tarpeen mukana. (Annala, Saarelainen, Stengord, & Vuori-Kemilä 2007, 34.)

Mielenterveyspalveluilla pyritään ehkäisemään, helpottamaan ja hoitamaan mielenterveyden häiriöitä ja niistä aiheutuvia seurauksia. Mielenterveyden edistäminen on osa mielenterveyspalveluita. Suurimmat mielenterveyspalvelujen tuottajat ovat terveyskeskukset ja erikoissairaanhoido, mutta myös sosiaalipalveluiden saralla on toimintaa, joka lukeutuu mielenterveyspalveluihin. Yksityissektorin palveluiden merkitys korostuu avohoidossa, erityisesti mielenterveyskuntoutujien eri asteisesti tuetuissa asumispalveluissa. (Mielenterveyspalvelut 2015.) Psykiatrian asumispalveluja annettiin 8 055 asiakkaalle vuonna 2014. Asiakkaista 56 prosenttia sai ympärivuorokautista tukea. Yksityisien palveluntuottajien asumispalveluyksiköissä asui 89 prosenttia psykiatrian asumispalveluja saavista asiakkaista. (Sosiaalihuollon laitos- ja asumispalvelut 2014 2015, 11.)

Psykiatrian asumispalvelujen asiakkaat 2006–2014 kunkin vuoden lopussa

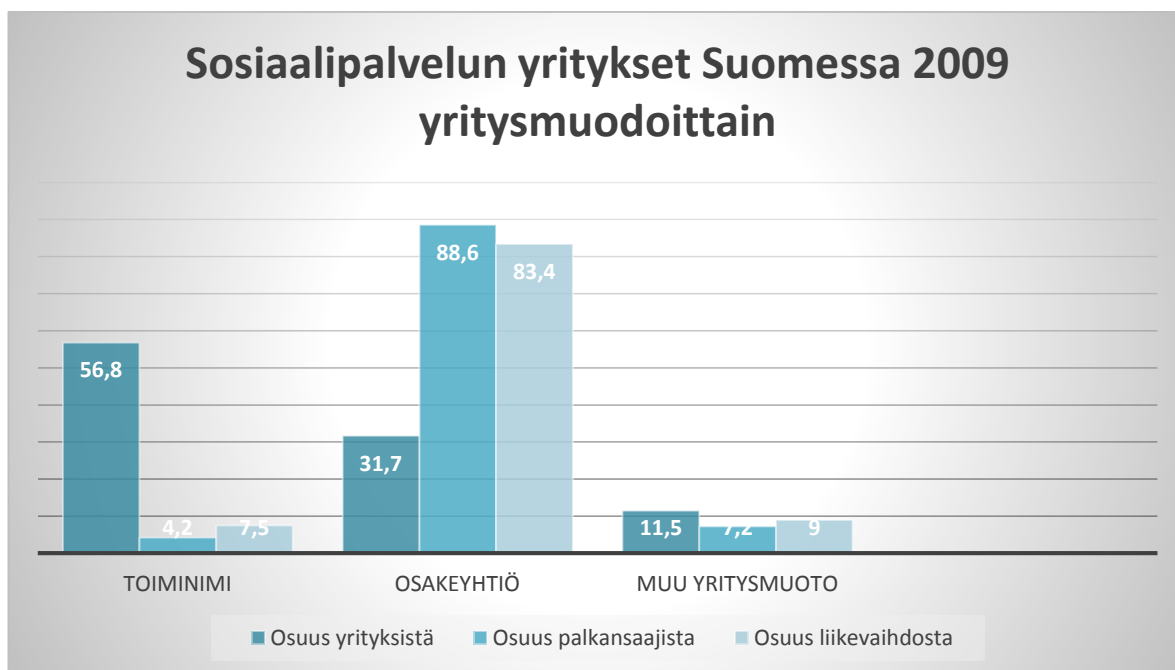
Kuvio 7 Psykiatrian asumispalvelujen asiakkaat 2006-2014 kunkin vuoden lopussa (Sosiaalihuollon laitos- ja asumispalvelut 2014.)

3 Yrityksen perustaminen

Oma osaaminen ja hyvä idea ovat lähtökohtana yrityksen perustamiselle. Ideaa voidaan pitää hyvänä, jos se poikkeaa jo tarjolla olevista palveluista. (Välke 2007, 27.) Liikeidea kertoo miksi yritys on olemassa, mitä tuotteita ja palveluita yritys tarjoaa sekä yleisesti sitä, mihin tarpeisiin yritys ja sen tuotteet vastaavat. Liikeideassa määritellään asiakasryhmä ja se, miten yritystoimintaa aiotaan harjoittaa. (Ilmoniemi 2009, 52.) Liikeidea ei ole työkalu ainoastaan aloittavalle yrittäjälle, vaan siihen tulee palata, sitä tulee muuttaa ja kehittää aina kun olosuhteet muuttuvat (Välke 2007, 35).

Yksityinen sosiaalipalvelutuottaja joutuu heti perustamisvaiheessa melkoiseen lupa- ja lakivii-dakkoon. Lainsäädännön tarkoitus on turvata palveluiden laatu ja saatavuus asiakkaalle. Lainsäädännössä määritellään toimialoittain palvelutuotannon sisältö. Sosiaali- ja terveysministeriö on laatinut ohjeita ja suosituksia muun muassa toimitiloja sekä henkilöstö-, ja asiakasmääriä koskien. Toiminnan harjoittamista koskeva lupa- ja ilmoitusmenettely vaihtelee toimialasta riippuen. Sosiaalipalveluntuottajalla tulee olla lääninhallituksen lupa palveluiden tuottamiseen. Palvelun tuottamisessa tulee toimialakohtaisesti huomioida lakeja ja erityislakeja. (Savolainen 2007, 205-207.)

Aloittaessa toimintaa on tärkeää valita omiin tarpeisiin sopiva yritysmuoto. Yleispätevää mallia ratkaisun perustaksi ei ole, vaan valinta on tehtävä yrityksen tarpeiden mukaisesti. (Kyläkallio 2009, 65.) Sosiaalialan yksityispalvelujen, joita ovat rekisteröidyt yhdistykset ja osakeyhtiöt, painopiste on viimeisen 15 vuoden aikana siirtynyt voittoa tavoittelemattomasta toiminnasta voittoa tavoittelevaksi. (Lähteinen & Kaikko 2017, 113.) Olemme oppaassamme perehtyneet osakeyhtiömuotoisen yrityksen perustamistoimiin. Noin kolmannes sosiaalipalvelun yrityksistä ovat yritysmuodoltaan osakeyhtiöitä ja lähes 60 prosenttia ovat yksityisiä toiminimiä. Loput ovat muita yhtiömuotoja, eli avoimia yhtiöitä, kommandiittiyhtiöitä ja osuuskuntia. Toiminimien huomattavasta määrästä huolimatta osakeyhtiöihin kertyy valtaosa toimialan liikevaihdosta.

Kuvio 8 Sosiaalipalvelun yritykset Suomessa 2009 yritysmuodoittain

(Hyvä 2009-2011 2011, 77-78.)

Osakeyhtiön huomattava etu on, että jos yrittäjä ei ole erikseen antanut esimerkiksi takausta velasta, jonka yhtiö on ottanut, ei yrittäjällä ole henkilökohtaista vastuuta osakeyhtiön sitoumuksista ja velvoitteista. Yhtiömuotona osakeyhtiö pystyy suojaamaan yrittäjää yllättäviltä ja seurauksiltaan ennalta-arvaamattomilta riskeiltä. Osakeyhtiötä käsitellään verotuksessa erillisenä verovelvollisena. Osakeyhtiön verokanta on 20 prosenttia (2016). (Yritysmuodon valinta ja verotus 2016.) Osakeyhtiötä perustettaessa tulee laatia perustamissopimus ja yhtiöjärjestys, merkitä osakkeet, avata pankkitili, maksaa osakkeet, ilmoittaa ja rekisteröidä yhtiö kaupparekisteriin sekä tehdä osake- ja osakasluettelo ja tarvittaessa antaa osakekirjat. Osakeyhtiö syntyy juridisesti vasta kun se merkitään kaupparekisteriin. Yksityisen osakeyhtiön minimipääoma on 2500 euroa. (Holopainen 2016, 30-31, 43.)

Yritystä perustettaessa tulee miettiä ja budjetoida tulevia kuluja. Palvelua tuottavan uuden yrityksen kulurakenteen voisi jakaa pääryhmiin: henkilöstökulut, toimitilakulut, kaluston pienhankintakulut, matka- ja kuljetuskulut, mainos- ja markkinointikulut, edustuskulut ja hallinnon kulut. (Siikavuo 2009, 264-266.) Yritystoiminnan aloittamiseen tarvitaan sekä omaa että vierasta rahaa. Niin yksityisellä kuin julkisella puolella on useita rahoitustapoja ja -muotoja. Rahoituksen saamisen edellytykset tulee selvittää etukäteen, sillä osassa rahoitusvaihtoehdoista edellytetään, ettei yritystoiminta ole vielä alkanut. (Järvensivu 2009, 59.) Työntekijöiden palkkaaminen velvoittaa työnantajan noudattamaan työehtosopimuksia ja laatimaan työsopimuksia. Työnantajavelvoitteisiin kuuluu muun muassa työaikakirjanpito, vakuutuksien ottaminen, työntekijän työterveyshuollon järjestäminen, ennakonpidätyksen toimittaminen ja

tilittäminen, työsuojelu sekä velvollisuudet toteuttaa työelämän tietosuojaa. (Holopainen 2016, 118-134; Työsuojelun toimintaohjelma 2015; Rekisteriseloste 2014.)

Hallitus on sopinut vuoden 2017 budjettiesityksestä. Yrittäjyys ja työllisyys olivat budjettiriihessä keskeisiä. Hallitus päätti yrittäjyyttä edistävästä veropaketesta, jonka lisäksi aiemmin päätettyjä työllisyyttä ja yrittäjyyttä edistäviä toimenpiteitä toimeenpannaan. Uusi yrittäjävähennys kannustaa yritystoiminnan harjoittamiseen. Yritysten sukupolvenvaihdoksia avustetaan siihen liittyvää verotusta keventämällä. Maksuperusteiseen tilitykseen siirtyminen arvonlisäverotuksessa lisää pienyritysten maksuvalmiutta. (Hallitus sopi vuoden 2017 talousarviosta -pääosassa työllisyys ja yrittäjyys 2016.)

3.1 Yrityksen yhteiskuntavastuu ja kestävä kehitys osana eettistä ja vastuullista liiketoimintaa

Sosiaalialan työssä korostuu velvoite asettua yhteiskunnalliselta asemaltaan heikoimpien ryhmien puolelle ja tukea ihmisiä vaikeissa elämäntilanteissa. Työn ytimenä on etsiä asiakkaan voimavaroja myös silloin, kun ne näyttävät olevan kadoksissa tai loppuun kuluneet. Sosiaalialan ammattilaisten yhteiskuntapoliittinen tehtävä on puolustaa vähän arvostettujen, vaiennettujen ihmisten etuja yhteiskuntapolitiikan toteutuksessa ja tuoda poliittiseen päätöksentekoon tietoa kohtuuttomista elämäntilanteista. (Ammattietiikka 2016.)

Sosiaalialojen ammattilaisten eettinen toimintaperusta painottaa asiakkaan oikeuksia vaikuttaa itseään koskevaan päätöksentekoon. Aina ei ole ongelmatonta menetellä eettisiä periaatteita noudattaen, sillä työn vaatimukset asettavat rajoja eettisten periaatteiden toteuttamiselle. (Mönkkönen 2007, 32.) Yhdenvertaisuuslaki (30.12.2014/1325) ja Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (8.8.1986/609) on säädetty ihmisten yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämiseksi. Näiden perusteella ihmisille on turvattava mahdollisuus osallistua yhteiskunnan toimintaan sekä yhdenvertaiset mahdollisuudet palvelujen saantiin.

Liike-elämässä tarvitaan eettisiä periaatteita. Monet seikat vaikuttavat yrityksen tekemisiin päätöksiin ja niillä on kauaskantoisia ja vaikeasti nähtäviä seurauksia. Eettiset periaatteet ovat tärkeitä ja etiikka ohjaa ihmisen valintoja ja tekoja. Yritysten on mahdollista toimia samaan aikaan kannattavasti ja eettisesti. (Woiceshyn 2013, 38, 216.) Torniainen (2009, 60) on pro gradussaan tutkinut eettistä kuluttamista. Kuluttajien myönteinen asennoituminen eettiseen kuluttamiseen antaa tutkimuksen mukaan hyvät edellytykset eettisen kuluttamisen kasvulle. Eettinen kuluttaminen liittyy likeisesti länsimaisen kuluttajan arkeen. Eettisemmät kulutustavat lähtevät asenteiden muutoksesta. Eettiset valinnat tulevat vaikuttamaan niin kuluttajan kuin yrityksen toimintaan.

Yrityksen yhteiskuntavastuu tarkoittaa yleisesti osallistumista yhteiskunnan hyvinvoinnin tuottamiseen sekä vastuullisuutta suhteessa ympäristöön ja sidosryhmiin. Sen on todettu olevan kannattava asia yritykselle; positiivisena viestinä se tuo menestystä yritykselle. (Järvinen 2004, 140, 154.) Yrityksen yhteiskuntavastuuseen kuuluu muun muassa toimintamaan etujen huomiointi, verojen ja muiden velvoitteiden hoitaminen, työllistäminen, ympäristöasiat sekä avoin yhteistyö valtion ja kunnan kanssa (Aaltonen & Junkkari 2003, 265).

Yritysten ja yhteiskunnan keskinäinen yhteistoiminta pohjautuu yhdessä sovittuihin yhteiskunnan kehittämistavoitteisiin. Lähtökohtana yrityksen osallistuessa kehittämiseen, joka kohdentuu lähiyhteisöihin, tulisi olla toiminnan menestyksen mittaaminen kaikkien osapuolten kriteereillä. Maine ja positiivisen yrityskuvan rakentaminen toimivat usein yrityksen kannustimena toimintaan osallistumiselle. Yritys luo itsestään vaikutelman aktiivisena vaikuttajana yhteistyöprojekteilla. (Könnölä & Rinne 2001, 88.) Taloudellisesti kannattavan ja yhteiskunnallisesti vastuullisen liiketoiminnan yhteensovittaminen on haaste yrityksille, joka vaatii uusien toimintamallien omaksumista muun muassa tuotesuunnittelussa ja henkilöstöjohtamisessa. Yritysten toiminnan yhteiskunnallinen vastuullisuus on aiempaa suuremman kiinnostuksen kohteena. Kuluttajat haluavat tietää yrityksen vaikutuksista ympäristöön ja yhteiskuntaan ja myös työnhakijat kiinnostuvat työyhteisöistä ja -tehtävistä, joissa otetaan huomioon tärkeiksi koettuja arvoja. (Könnölä & Rinne 2001, 11-13.)

Vastuullinen liiketoiminta tarkoittaa yrityksen kestävästä kehityksestä toteuttamista. Siihen, mikä on vastuullista liiketoimintaa, vaikuttaa yrityksen toiminnan luonne ja toimintaympäristö. Perustana on kuitenkin yhdistää taloudelliset, sosiaaliset ja ympäristöön liittyvät näkökohdat. Vastuullinen johtaminen, joka määräytyy yrityksen arvojen ja tavoitteiden perusteella, tukee yrityksen liiketoimintaa. Vastuullisuus voi parantaa yrityksen kilpailukykyä ja lisätä voittoa. Lisäksi sillä on merkitystä pitkän ajan kannattavuuden turvaamisessa, maineriskin hallinnassa sekä yritys- ja tuotekuvan kehittämisessä. (Viitala & Jylhä 2013.)

Vastuullisessa johtamisessa yrityksen arvot ja periaatteet kirjoitetaan tavoitteiksi, tavoitteet pyritään saavuttamaan toimintaprosesseissa sekä huolehditaan, että yrityksessä on riittävästi osaamista. Tavoitteiden saavuttamista seurataan, arvioidaan ja kehitetään jatkuvasti. Yrityksen eettisissä säännöissä määritellään periaatteet ja ohjesäännöt johdon, henkilöstön ja yhteistyökumppaneiden noudatettavaksi. Säännöissä esitetään käyttäytymisnormit suhteissa asiakkaisiin, toimittajiin, yhteiskunnan toimijoihin, toisiin yrityksiin ja ympäristöön. Eettinen säännöstö tulee laatia vastaamaan tärkeiden sidosryhmien odotuksia. Useat yritykset pitävät vastuullisuutta keskeisenä kilpailutekijänä. Vaikka vastuullisuuden ja kilpailustrategian yhdistäminen on lisääntynyt, siinä ei olla vielä kovin edistyneitä, vaan vastuullisuuden näkökulmaa jää usein irralliseksi yrityksen liiketoimintastrategiasta. (Viitala & Jylhä 2013, 356-357.)

3.2 Omien voimavarojen tunnistaminen

Sosiaalialan työn vaatimukset ovat laajat ja työ on monitahoista. Työntekijän tulee osata ihmissuhde- ja vuorovaikutustaitoja sekä sosiaalihuollon järjestelmiä. Lisäksi sosiaalialalla on osattava työskennellä muun muassa eri-ikäisten, eri kulttuuritaustaisten sekä moniongelmaisten ihmisten parissa ja työssä on osattava pohtia ratkaisujensa ja toimintansa eettisyyttä. Yleisiä tavoitteita sosiaalialalla ovat tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus, mutta aina ei ole mahdollisuuksia toteuttaa eettisiä periaatteita, esimerkiksi ajanpuutteen vuoksi. (Ihalainen & Kettunen 2016, 83-84.)

Työhyvinvointi määritellään turvalliseksi, terveelliseksi ja tuottavaksi työksi. Ammattitaitoiset työntekijät tekevät työtä asianmukaisesti johdetussa organisaatiossa. Työn tekeminen on mielekästä ja palkitsevaa, lisäksi työ tukee kokonaisvaltaisesti hyvinvointia. (Työhyvinvointi 2017.) Työssä jaksamisen kannalta työn fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen ulottuvuuden tulee olla tasapainossa. Sosiaalialalla työ kuormittaa, koska työmäärä on usein liian suuri työhön käytettävissä olevaan aikaan, vastuisiin ja vaatimuksiin nähden. Työ on moniulotteista ja si-doksissa moniin muihin vaikuttaviin tekijöihin työntekijän lisäksi. (Mitoitus 2017.) Ammatil-lista kuormitusta aiheuttaa lisäksi sosiaalialan heikko yhteiskunnallinen arvostus. Kasvavien vaatimusten ja vaikeutuneen työn sekä yhteiskunnallisen huonon arvostuksen ja matalan pal-kan välillä on ristiriita. (Luhtasaari 2002.)

Yrittäjyys ei saa tarkoittaa pakkoa tehdä työtä ilman lepoa, tunnistamatta omia jaksamisen rajojaan. Työhyvinvointiin liittyviä asioita on tärkeää miettiä jo ennen yrityksen perusta-mista, sillä oma onnellisuus, tasapaino ja hyvinvointi saattavat unohtua kovatahtisessa työssä. Yrittäjän työkyky ja elämänhallinta heijastuvat suoraan yrityksen menestykseen. Itsetunte-mus, eli miten tunnistaa ja tunnustaa omat vahvuutensa ja heikkoutensa sekä se, että osaa ja uskaltaa toimia niiden vaatimalla tavalla, auttaa sietämään yrittämisen paineita ja lisää hy-vinvointia. Tasapaino työn ja muun elämän välillä pitäisi osata säilyttää. (Ilmoniemi 2009, 387-388.)

Yrittäjän tulee osata käyttää aika tehokkaasti organisoimalla työt ja koordinoimalla tehtävät. Yrittäjän työssä korostuu ylimääräisen työn karsimisen ja olennaiseen keskittymisen tärkeys. Tehokas ajankäyttö lisää elämänhallinnan tunnetta, joka vaikuttaa suoraan menestykseen. Työssä tapahtuu jatkuvasti muutoksia ja yllättäviä tilanteita, joihin ei voi vaikuttaa, mutta omaan asennoitumiseen ja suhtautumiseen voi. Kouluttautuminen ja kehittyminen ovat yrittä-

jälle tärkeitä. Yrityksen kasvaessa ja kehittyessä, tulee yrittäjän itsensäkin oppia uusia taitoja ja omaksua uusia valmiuksia. Jatkuva kouluttautuminen on tärkeää jo ajan tasalla pysymisen vuoksi. (Ilmoniemi 2009, 391-392.)

4 Yrittäjyyskasvatus

Vuonna 2014 yrittäjiä oli eniten 55-64-vuotiaissa, joista noin 15 prosenttia toimi yrittäjänä. Naisten yrittäjäaktiivisuus oli kaikissa ikäryhmissä pienempi kuin miehillä. Sekä miehistä että naisista eniten yrittäjiä oli 45-54- ja 55-64-vuotiaiden ikäryhmissä: molemmissa ikäryhmissä yrittäjämiesten osuus oli noin 20 prosenttia ja yrittäjänaisien osuus 9 prosenttia. Yrittäjämiesten osuus työllisistä yrittäjänaisiin verrattuna oli kaksinkertainen tai jopa suurempi lukuun ottamatta nuorinta ikäryhmää, 18-24-vuotiaita, jossa yrittäjien osuus jäi alle 3 prosenttiin työllisistä. (Yrittäjistä joka neljäs yli 54-vuotias 2015.) Työ- ja elinkeinoministeriön tekemän tutkimuksen perusteella naisten yrittäjyysaktiivisuus on huomattavasti vähäisempää kuin miesten. Työllisyystilanne vaikuttaa yrittäjyyden määrän lisääntymiseen, minkä vuoksi yrittäjyyttä tulee tukea myös monialaisissa korkeakouluissa ja naisvaltaisilla aloilla. (Yrittäjyyden ja yrittäjämäisen asenteen tukeminen suomalaisissa korkeakouluissa 2015, 31.)

Laurea-ammattikorkeakoulu esittelee tarjoamiaan yrittäjyysopintoja Laurea-ammattikorkeakoulun internet sivuilla seuraavanlaisesti: ”Yrittäjyys Laureassa tarkoittaa joko oman yrityksen perustamista tai muuten vain oman osaamisen yrittäjämäistä hyödyntämistä sekä aktiivista ja innovatiivista otetta työn tekemiseen. Tarjoamme tietoa, taitoa, inspiraatiota, verkostoja sekä erilaisia väyliä yrittäjyyteen ja innovaatioiden hyödyntämiseen. Yrittäjyyteen ja innovaatiotoimintaan liittyviä valmiuksia voit opiskella monipuolisesti erillisissä koulutusohjelmissa ja opintokokonaisuuksissa. Voit halutessasi rakentaa näistä itsellesi opintopolun, joka palvelee suoraan esim. oman Start Up-yrityksen perustamista ja kehittämistä. Valmiuksiasi voit täydentää myös erilaisissa tapahtumissa, kilpailuissa tai vaikkapa osallistumalla kansainvälisille yrittäjyysleireille, tutkimus- ja kehittämishankkeisiin sekä kasvuyrittäjyysohjelmiin.” (Yrittäjyys ja innovaatiot - Laurea StartUp 2016.)

Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit sisältävät sosiaalialan eettisen osaamisen, asiakastyön osaamisen, sosiaalialan palvelujärjestelmäosaamisen, kriittisen ja osallistavan yhteiskuntaosaamisen, tutkimuksellisen kehittämis- ja innovaatio-osaamisen sekä työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjäosaamisen. Työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjäosaamisen mukaan sosionomi tuntee muun muassa sosiaalialan yrittäjätoiminnan perusedellytykset. (Sosionomi (AMK) kompetenssit - Socionom (YH) kompetenser - hyväksytty/godkända Kuopio 29.4.2016 2016.)

Kevään 2015 eduskuntavaaleissa yrittäjyyskasvatus oli osa vaaliohjelmaa useilla puolueilla. Pääministeri Sipilän strateginen hallitusohjelma linjaa yrittäjyyden vahvistamisesta sekä siitä että koulutuksen uudistamisen tulee ottaa huomioon työelämän osaamistarpeet. Koulutusta ja työelämää lähennetään toisiinsa, esimerkiksi korkeakoulujen ja yritysten keskinäistä suhdetta innovaatiotoiminnassa tiivistetään. (Yrittäjyyden ja yrittäjämäisen asenteen tukeminen suomalaisissa korkeakouluissa 2015, 8.)

Yrittäjyyskasvatus sisältää yhteistyön yksilön, yrittäjämäisen oppimisympäristön, koulutuksen ja yrittäjyyttä tukevan toimintaverkoston välillä. Yrittäjyyskasvatus on elinikäistä oppimista, jossa valmiudet yrittäjyyteen kehittyvät ja monipuolistuvat. Elämänhallinta, vuorovaikutus, itsensä johtaminen sekä innovaatiokyky ja muutosten kohtaamisen taito ovat olennaisia yrittäjyyskasvatuksessa. Yrittäjyyskasvatus tukee yrittäjämäisen toimintatavan omaksumista. Yrittäjämäisessä toimintatavassa asenne ja tahto toimia yhdistetään tietoon ja osaamiseen. Yleissivistävässä koulutuksessa tähdennetään positiivista asennetta, perustietoja ja -taitoja yrittäjyydestä sekä yrittäjämäistä toimintatapaa. Ammattikorkeakoulussa osaamista ja yritystoiminnassa tarvittavia valmiuksia syvennetään. Ammattikorkeakoulun tehtävä yrittäjyyden edistämiseksi on opiskelijan yrittäjämäisen asenteen vahvistaminen sekä osaamisen ja innovaatioiden pohjalta nousevan yritystoiminnan tukeminen. (Yrittäjyyskasvatuksen suuntaviivat 2009, 5, 23.)

Opiskelijan aktiivisuus korostuu yrittäjyyttä edistävässä oppimisympäristössä. Opiskelijoilla tulisi olla mahdollisuus olla suoraan vuorovaikutuksessa yrittäjyyden kanssa tilanteissa, joissa opetus pohjautuu ongelmanratkaisulle ja vuorovaikutukselle. Yrittäjyyskasvatuksen oppimisympäristössä vastuu tulisi antaa opiskelijalle, rohkaista tekemään itse, ohjata opiskelijaa näkemään mahdollisuuksia ja rohkaista niihin tarttumista. Lisäksi tulisi tukea oivaltavaa ja keksivää oppimista, vahvistaa luottamusta omiin kykyihin, antaa mahdollisuuksia riskien ottamiseen sekä kannustaa tavoitteelliseen työskentelyyn. Kytkemällä harjoittelut ja opinnäytetyö yrityselämän hankkeisiin voidaan ammattikorkeakouluissa luoda pohja yrittäjyysvalmiuksille. (Yrittäjyyskasvatuksen suuntaviivat 2009, 17.)

Opetus- ja kulttuuriministeriö teki vuonna 2015 yrittäjyyskyselyn koskien yrittäjyyttä tukevia toimintatapoja. Tavoitteena kyselyssä oli saada tietoa niistä toimenpiteistä, joiden avulla ammattikorkeakoulut edistävät yrittäjyyttä ja yrittäjämäistä toimintatapaa. Kyselyyn vastasi 22 ammattikorkeakoulua, vastaajiin kuului myös Laurea-ammattikorkeakoulu. Kysely lähetettiin rehtoreille ja vastaajiksi toivottiin korkeakoulun johtoa. Kysely oli itsearviointi ja vastaukset pyydettiin antamaan ammattikorkeakoulun näkökulmasta. Kyselyn väittämässä ja avokysymyksissä käytettiin kahta eri käsitettä: yrittäjyys ja yrittäjämäinen toimintatapa. Yrittäjyydellä kyselyssä viitattiin yritystoimintaan ja siihen liittyviin konkreettisiin toimiin. Yrittäjämäisellä

toimintatavalla tarkoitettiin yrittäjämäistä asennetta, luovuutta, oma-aloitteisuutta ja vastuunottokykyä. Yrittäjämäinen toimintatapa viittaa siis yrittäjämäisiin taitoihin ja valmiuksiin, joita tarvitaan yritystoiminnan lisäksi muillakin elämänalueilla. Tulosten perusteella yrittäjyysasioihin on ammattikorkeakouluissa kiinnitetty runsaasti huomiota. (Yrittäjyyden ja yrittäjämäisen asenteen tukeminen suomalaisissa korkeakouluissa 2015, 5,10, 31.)

Yrittäjämäisen ammattikorkeakoulun luokkaan sijoittui itsearvioinnissa kahdeksan ammattikorkeakoulua, joihin myös Laurea-ammattikorkeakoulu lukeutui. Yrittäjämäisen ammattikorkeakoulun piirteitä ovat muun muassa: yrittäjyys on keskeinen osa ammattikorkeakoulun strategiaa, yrittäjämäisessä ammattikorkeakoulussa yrittäjyyden edistymisen seuraaminen, arviointi ja edistäminen ovat keskeisimpiä tavoitteita korkeakoulun strategiassa, yrittäjyys on kiinteä osa korkeakoulun toimintatapaa ja yrittäjyyttä tuetaan tutkimus-, kehitys ja innovaatiotoiminnan, eli TKI:n, hankkeiden kautta ja TKI-toiminta on yhdistetty myös opetukseen. Lisäksi pedagogiset käytännöt opetuksessa tukevat yrittäjämäistä toimintatapaa ja ammattikorkeakoulussa tunnustetaan yrittäjyydestä kiinnostuneet ja tarjotaan heille tukea yrityksen perustamisessa. Kehitysehdotuksena esiin tuli toimintatapojen kehittäminen myös vastavalmistuneiden yrittäjyyden tukemiseksi. (Yrittäjyyden ja yrittäjämäisen asenteen tukeminen suomalaisissa korkeakouluissa 2015, 27-29.)

Opetus- ja kulttuuriministeriössä neuvoteltiin vuonna 2016 sopimus, jonka perusteella opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa jatkossa entistä tiiviimmin sitä, miten ammattikorkeakoulut edistävät yrittäjyyttä strategisilla valinnoilla ja linjauksilla. Sopimus koskee tulevaa nelivuotiskautta 2017-2020. (Yrittäjyyden ja yrittäjämäisen asenteen tukeminen suomalaisissa korkeakouluissa 2015, 7.) Laurean tutkintojen ydinosaamisen opetussuunnitelmat on hyväksytty Laurean johtoryhmässä 18.8.2016. Sosionomikoulutuksen yrittäjyysopintojen osalta tämä tarkoittaa sitä, että on kehitetty Asiakaslähtöisten sosiaalipalveluiden kehittäminen -moduuli, johon kuuluu Yrittäjyys -kurssi, 5 opintopistettä. Yrittäjyyskasvatusta moduulissa tukevat myös Vastuullinen johtaminen työyhteisössä ja hyvinvointipalveluiden innovatiivinen kehittäminen, kumpikin 5 opintopistettä sekä Työn kehittämisen harjoittelu, 15 opintopistettä. (Laurean tutkintojen ydinosaamisen opetussuunnitelmat: opetussuunnitelmien hyväksyminen johtoryhmässä 18.8.2016 2017.)

5 Tutkimuksen toteutus

Toiminnallisen opinnäytetyömme tutkimusmenetelmäksi valitsimme puolistrukturoidun teemahaastattelun. Kohderyhmänämme olivat Laurean Hyvinkään kampuksen sosiaalialan opiskelijat, joista haastateltavat oli valittu. Aineiston keruun suoritimme lokakuussa 2016 ja analy-

soimme haastatteluista saadun materiaalin heti haastattelujen jälkeen. Tutkimuskysymyksemme olivat: Miten sosiaalialan yrittäjäyyskasvatus vastaa kasvavaan yksityisen sektorin palvelujen tarpeeseen? Millaisina sosiaalialan opiskelijat näkevät eettisyyden ja yhteiskuntavastuun liiketoiminnassa?

5.1 Menetelmien valinta

Kun halutaan ymmärtää ilmiötä kokonaisvaltaisesti, laadullista tutkimusmenetelmää on hyvä käyttää selvityksen toteuttamisessa. Laadullisella tutkimusmenetelmällä voidaan tutkia millaiset uskomukset, halut, ihanteet ja käsitykset vaikuttavat ihmisten toiminnassa. Toiminnallisessa opinnäytetyössä laadullinen tutkimusmenetelmä on kannattavaa valita, kun tavoitteena on toteuttaa kohderyhmän ajatuksiin pohjautuva idea. Kysymyksien tulisi alkaa sanoilla mitä, miten ja miksi, koska ne tutkivat vastaajan ajatuksia ja näkemyksiä. (Vilka & Airaksinen 2003, 63.)

Opinnäytetyömme tutkimusosuuden toteutusmenetelmäksi valitsimme laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen. Menetelmävalintaa tehdessämme vertailimme määrällisen ja laadullisen menetelmän vahvuuksia ja heikkouksia omaan tutkimukseemme ja sille asettamiimme tavoitteisiin nähden. Valinnan tekemisen yhtenä kriteerinä oli tarve saada mahdollisimman laajasti tietoa tutkittavasta ilmiöstä. Halusimme myös antaa vastaajille mahdollisuuden tuoda esille uusia näkökulmia aiheeseen ja totesimme laadullisen tutkimusotteen mahdollistavan nämä asiat. Teemoista johdetuissa kysymyksissämme käytimme kysymyssanoja mitä, miten ja miksi, koska niillä saimme haastateltavat vastaamaan laajemmin ja syvällisemmin asettamiimme kysymyksiin.

Haastattelu ideana on yksinkertainen. Kun halutaan tietää mitä henkilö ajattelee, tai miksi hän toimii, kuten toimii, sitä kysytään suoraan häneltä. Yksi haastattelun eduista on joustavuus. Haastattelija kykenee muun muassa toistamaan kysymykset, oikaisemaan väärinkäsityksiä ja keskustelemaan haastateltavan kanssa. Kysymykset voidaan myös esittää tilanteeseen sopivassa järjestyksessä ja koska laadullisen tutkimuksen kysymyksiin ei ole oikeita tai vääriä vastauksia, haastateltava ei koe painetta oikeiden vastausten löytämiseen. Koska tärkeintä haastattelussa on saada mahdollisimman paljon tietoa käsillä olevasta aiheesta, on perusteltua antaa kysymykset etukäteen haastateltaville tutustuttavaksi. Kun haastateltavat suostuvat henkilökohtaisesti haastateltaviksi, niin he harvoin kieltävät haastattelunsa käytön tutkimuksessa. Etuna on myös se, että haastatteluun saadaan valittua henkilöt, jotka tietävät tai joilla on kokemusta tutkittavasta ilmiöstä. Haastattelun heikkouteen kuuluu, että se on kallista ja aikaavievää. Haastattelutapa valitaan sen perusteella, minkälaista ja kuinka tarkkaa

tietoa tarvitaan. Toiminnallisessa opinnäytetyössä riittää usein suuntaa antava tieto. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 72-74.)

Halusimme selvittää ovatko sosiaalialan opiskelijat kiinnostuneita työskentelemään sosiaalialan yrittäjinä ja antaako koulutus riittävät valmiudet eettisesti toimivan sosiaalialan yrityksen perustamiseen. Haastattelimme viittä opiskelijaa. Viisi haastateltavaa oli sopiva määrä, koska heidän haastatteluistaan saimme työmme kannalta olennaista tietoa riittävästi. Haastattelun teema-alueet lähetimme haastateltaville sähköpostitse noin viikko ennen haastattelua, jotta he saivat tutustua niihin rauhassa. Haastatteluiden tekemisestä ei muodostunut ylimääräisiä matkakustannuksia, koska pystyimme suorittamaan haastattelut ennen tai jälkeen koulupäivän koululla tai haastateltavan kotona.

Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelumenetelmä, jonka ominaispiirteinä voidaan pitää seuraavia asioita. Ensinnäkin on tiedossa, että haastateltavat ovat kokeneet tietyn tilanteen. Toiseksi haastattelija on selvittänyt alustavasti ilmiön tärkeitä rakenteita, prosesseja ja kokonaisuutta. Tämän sisällönanalyysin avulla hän on päätenyt tiettyihin oletuksiin, joiden perusteella hän kehittää haastattelurungon. Viimeiseksi haastattelu kohdennetaan haastateltavien subjektiivisiin kokemuksiin tilanteista, jotka haastattelija on ennalta analysoinut. (Merton, Fiske & Kendall 1956, Hirsjärven & Hurmeen 2009, 47 mukaan.) Toiminnallisissa opinnäytetöissä teemahaastattelua käytetään eniten aineiston keräämisessä (Vilkkä & Airaksinen 2003, 63). Yrittäjyys on yksi sosionomin uramahdollisuus ja sosiaalialan yrityksille on tilausta yhteiskunnassa. Hypoteesinamme on omien kokemusten perusteella, että yritystoiminta voisi kiinnostaa sosiaalialan opiskelijoita, ja että sosiaalialan koulutus ei anna riittävästi tietoperustaa huomioida yrittäjyys yhtenä mahdollisena työllistymisvaihtoehtona. Puolistrukturoitu teemahaastattelu on mielestämme oikea tapa kerätä tietoa kohderyhmältämme, koska se jättää haastattelutilanteeseen riittävästi muokkautumisen varaa, jotta haastateltavat pystyvät vapaasti kertomaan omia näkemyksiään ilman, että haastattelurunko rajaa vastausmahdollisuuksia liikaa.

Kun teemahaastattelua käytetään, on yksi suunnitteluvaiheen tärkeimmistä tehtävistä suunnitella haastatteluteemat. Teema-alueet ovat pelkistettyjä, iskusanamaisia luetteloita, alueita, joihin haastattelukysymykset kohdistuvat. Tutkimuksen laatua tulee valvoa tutkimuksen jokaisessa vaiheessa. Laadukkuutta on esimerkiksi hyvä haastattelurunko ja vaihtoehtoisten lisäkysymysten valmiiksi miettiminen. Tulee kuitenkin muistaa, että teemahaastattelussa lisäkysymyksiä pitää osata keksiä hetkessä ja tilanteeseen sopivalla tavalla. Teemahaastattelulla pienhkönkkin henkilömäärän haastatteluista voidaan saada runsaasti aineistoa. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 66, 135, 184-187.) Haastattelun teemat, joita oli neljä kappaletta, suunnitte-

limme ennakkoon valmiiksi niin, että ne olivat itsellemme selkeinä ennen haastattelun aloittamista. Teemoihin suunnittelimme lisäksi apusanoja, joilla pystyimme tarvittaessa ohjailemaan keskustelua teema-alueen sisällä.

5.2 Kohderyhmä

Opinnäytetyön kohderyhmä on aiheanalyysin osa-alueista tärkeä pohdittava. Toiminnallisessa opinnäytetyössä tuote, ohjeistus tai opastus tehdään aina jonkun käytettäväksi ja tavoitteena on toiminnan selkeyttäminen ohjeistuksen tai oppaan avulla. Usein kohderyhmää määrittäessä otetaan huomioon muun muassa sosioekonominen asema, ikä, koulutus ja tuotoksen tavoitteet. Tulee pohtia, mikä on ongelma, jota ollaan ratkaisemassa ja kehen tämä ongelma kohdistuu. Kohderyhmä on tärkeää rajata täsmällisesti, koska tuotteen lopputulos ratkeaa sen perusteella, kenelle se on suunnattu. Opinnäytetyö on hankala toteuttaa, jos kohderyhmää ei ole. Kohderyhmä auttaa rajaamaan ja määrittämään sisältöä. (Vilkka & Airaksinen 2003, 38-40.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa ei haeta tilastollisia yleistyksiä vaan pyritään ymmärtämään toimintaa tai antamaan teoreettisesti mielekäs tulkinta tutkittavasta ilmiöstä. Tutkimuksen onnistumisen kannalta aineiston koolla ei ole merkitystä. Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on rakentaa teoreettisesti kestäviä näkökulmia, ei ainoastaan kertoa aineistosta. (Eskola & Suoranta 1998, 61-62.) Tutkimuksen tarkoitus määrittää haastateltavien määrän. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa puhutaan harkinnanvaraisesta näytteestä, koska siinä ei pyritä tilastollisiin yleistyksiin vaan pyritään muun muassa ymmärtämään syvällisemmin jotain tapahtumaa tai etsimään uusia teoreettisia näkökulmia ilmiöihin. Haastateltavat henkilöt valitaan yleensä siksi, että he edustavat tiettyä ryhmää. Tutkimuksen tarkoitus ohjaa haastateltavien henkilöiden valintaa. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on ymmärtää tutkittavia ilmiöitä tutkittavien näkökulmasta. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 58-59, 83, 150.) Aineiston laatu on tärkeää, ei aineiston määrä. Kriteereinä laadulle voidaan pitää aineiston monipuolisuutta ja sitä, miten hyvin se kohtaa sisällölliset tavoitteet ja kohderyhmän tarpeet. (Vilkka & Airaksinen 2003, 64.)

Opinnäytetyömme tavoitteena on selvittää sosiaalialan opiskelijoiden näkemyksiä sosiaalialan yrittäjyydestä, yrittäjyyskasvatuksesta, eettisestä liiketoiminnasta ja yritystoiminnan yhteiskuntavastuusta. Haastattelimme viitti sosionomiopiskelijaa Laurean Hyvinkään kampukselta. Haastateltavien valinnassa pyrimme saamaan aikaan monipuolisen otoksen kohderyhmästä. Haastatteluja suorittaessamme haastateltavat olivat iältään yli 20:n, mutta alle 50:n vuoden. Osa haastateltavista on perheellisiä, osa asuu yksin. Osalla haastateltavistamme on

lapsia. Työelämätausta haastateltavillamme on vaihteleva. Joillain ainoa työkokemus on kesätyöpaikoista saatua, kun taas joillain on jo takana pitkä ura työelämässä. Osalla on kokemusta sosiaalialan työstä, mutta joillekin nyt meneillään oleva opiskelu on ensi kosketus alaan. Opinnäytetyömme tulosten kannalta olennaisinta kuitenkin oli, että haastateltavat olivat sosionomiopiskelijoita Laurean Hyvinkään kampuksella. Opinnäytetyön alkuvaiheessa tarkoituksemme oli haastatella myös muiden ammattikorkeakoulujen sosiaalialan opiskelijoita, mutta tavoitteeksemme muodostui selvittää nimenomaan Laurean Hyvinkään kampuksen opiskelijoiden näkemyksiä. Päädyimme edellä mainittuun rajaukseen, koska tällöin saamamme tulokset olisivat paremmin kohdennettavia ja hyödynnettävissä.

5.3 Aineiston keruu

Luottamus on tärkeää tutkimushaastattelun onnistumisen kannalta. Haastattelun onnistuminen on riippuvainen haastattelijan taidosta saada haastateltava luottamaan itseensä. (Eskola & Suoranta 1998, 94.) Tiedusteltaessa mahdollisten haastateltavien suostumusta tutkimukseen osallistumiseen, on hyvän tieteellisen käytännön mukaista kertoa haastateltaville tutkimuksen aihe, aineiston keruun toteuttamistapa, haastatteluun varattava aika, aineiston käyttötarkoitus ja -säilytys sekä mahdollinen jatkokäyttö. (Tutkimuseettisen neuvottelukunnan laatimat eettiset periaatteet 2016.) Painotimme lisäksi tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuutta. Annoimme valituille haastateltaville yhteystietomme, niin sähköpostiosoitteet kuin puhelinnumerot, jotta he voivat ottaa meihin yhteyttä tarvittaessa ennen sovittujen haastattelujen ajankohtaa. Haastateltavat pitivät tärkeänä henkilöllisyytensä suojaamista ja koska pystyimme sen heille takaamaan, heidän oli mahdollista luottaa meihin. Haastattelut nauhoitettiin ja nauhoittamiseen kysyttiin haastateltavien lupa.

Aineisto kerättiin lokakuun 2016 aikana haastattelemalla kohderyhmämme henkilöitä joko koululla tai haastateltavan kotona. Kahta opiskelijaa haastattelimme koululla ja kolmea heidän kodeissaan. Valitsimme mieluummin kodin sen rauhallisen ympäristön vuoksi. Välimatkan, käytössä olevan ajan ja taloudellisen tilanteen huomioiden, kaksi haastateltavista oli mahdollista tavata ainoastaan koululla. Tärkeintä oli, että käytettävissä oli hiljainen ja häiriötön tila haastattelun ajaksi, jossa haastateltava tunsikin olonsa turvallisiksi ja rauhallisiksi. Tarvitsimme häiriöttömän tilan myös nauhoitteen laadun varmistamiseksi. Näin molemmat, haastateltava ja haastattelija, pystyivät keskittymään kokonaisvaltaisesti haastattelutilanteeseen ilman häiriötekijöitä.

Haastattelutilanteissa toinen haastattelijoista esitti kysymykset ja toinen toteutti nauhoituksen. Tällä järjestelyllä vältyimme aiheuttamasta haastateltavalle hämmennystä, joka voi aiheutua kahden henkilön samanaikaisesta kysymysten esittämisestä. Näin myös toisella meistä

oli mahdollista keskittyä ainoastaan kuuntelemaan ja havainnoimaan haastateltavaa. Koska toinen haastattelijoista suoritti nauhoituksen, nauhoituksen vaatima toiminta ei häirinnyt haastattelutilannetta.

Ennen varsinaisen haastattelun aloittamista tähdensimme vielä haastateltaville heidän anonyymiteettiään kertomalla heille, että heidän henkilöllisyytensä ei tule esille missään työn vaiheessa. Meillä oli neljä teemaa, jotka olivat koulutus, tuleva työllistyminen, sosiaalialan yrittäjyys ja eettisyys. Apusanoina koulutuksen alla olivat yrittäjyys, kiinnostus, tärkeys, pakollisuus, vapaavalintaisuus ja määrä. Tulevan työllistymisen apusanoina olivat palkansaaaja ja yrittäjä, sosiaalialan yrittäjyyden apusanoina olivat kiinnostus, tieto ja kokemus, sekä eettisyyden apusanoina olivat yritystoiminta, sosiaalialan eettiset säännöt, yhteiskuntavastuu ja yleinen eettisyys toiminnassa. Haastattelut kestivät puolesta tunnista puoleentoista tuntiin.

5.4 Aineiston analysointi

Aineiston analyysitapaa tulee miettiä jo aineistoa kerätessä. Kun analyysitapa on ennalta suunniteltu, voidaan sitä käyttää ohjenuorana suunniteltaessa haastattelua ja sen purkamista. Aineisto on syytä purkaa ja tarkastella mahdollisimman pian keräämisen jälkeen, koska tällöin se on vielä tuore ja inspiroiva. Tietojen täydentäminen on helpompaa heti haastattelujen jälkeen. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 135.) Haastattelujen puhtaaksi kirjoittamisen ei tarvitse olla yhtä täsmällistä kuin tutkimuksellisissa opinnäytetöissä, joten aineiston purkaminen kannattaa keskittää kohderyhmän kannalta mielekkääseen tietoon (Vilkka & Airaksinen 2003, 63-64). Aineiston keruun suoritimme lokakuussa 2016 ja analysoimme haastatteluista saadun materiaalin heti haastattelujen jälkeen. Olimme ennen haastattelujen suunnittelua ja toteutusta päätyneet siihen, että analyysitapamme tulisi olemaan teemoittelu. Teemoittelu on teema-haastatteluaineiston analysoimisessa luonteva tapa edetä (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006b). Kuuntelimme haastattelujen nauhoitukset yhdessä ja muunsimme ne tekstimuotoon. Puhtaaksikirjoituksessa keräsimme nauhoitetuista aineistoista kohderyhmän kannalta olennaisen tiedon, joten nauhoitteiden sanatarkka litterointi ei ollut tarkoituksenmukaista.

Koodaus tarkoittaa aineiston jäsentelyä merkinnöillä ja luokittelulla, vaikka alleviivaamalla värikynin. Näin tietyt tekstikohdat löytyvät pienemmällä vaivalla verrattuna tekstiin, jossa ei ole minkäänlaisia merkintöjä. Kun merkitään samoilla koodeilla tekstikohdat, joissa kerrotaan samoista tai samankaltaisista asioista, aineisto saa ryhtiä ja sitä on helpompi analysoida. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006a.) Teemahaastattelurunko on koodauksessa käytännöllinen apuväline, koska teemahaastattelurunko on tehty käyttäen aiemmista tutkimuksista kerättyjä teoreettisia näkemyksiä ja mahdollista omaa kokemusta. Kun tutkija hakee tekstistä teemahaastattelurunon mukaisia tekstikohtia, tulee muistaa, että kyseessä on aina tutkijan

subjektiivinen näkemys siitä, miksi hän valitsee tekstistä tietyt kohdat ja jättää toiset pois. Kun ratkaistaan käytännöllistä ongelmaa, toimii teemoittelu hyvin analysointitapana. Teemoittelun avulla teksteistä voi poimia olennaista tietoa tutkimusongelmaa ajatellen sekä tuloksia ja vastauksia tutkimuskysymyksiin. (Eskola & Suoranta 1998, 153, 179-180.)

Keskeisiä aiheita, teemoja, muodostetaan hakemalla tekstimassasta haastatteluista esiin tulleita vastauksia yhdistäviä tai erottavia seikkoja. Teemat, jotka haastateltavien kanssa on otettu esille, ovat mukana yleensä kaikissa haastatteluissa, eri tavoin ja vaihtelevassa määrin. Teemat voivat muistuttaa aineistonkeruussa käytettyä teemahaastattelurunkoa, mutta aineistosta voi löytyä uusia teemoja, jolloin teemarunko rakennetaan aineiston pohjalta. Analyysissa esiin nostetut teemat ovat haastattelijan tulkintoja haastateltavan sanomisista. Muodostettaessa teemoja apuna voidaan käyttää koodausta. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006b; Hirsjärvi & Hurme 2009, 173.)

Teemoittelussa käytimme haastatteluja varten koottua teemarunkoa. Aloitimme aineiston koodaamisen antamalla jokaiselle teemalle oman värin. Tämän jälkeen merkitsimme tekstimuodossa olevaan aineistoon kunkin teeman aiheeseen liittyvät kohdat kyseisen teeman värillä. Pohdimme edelleen litteroimamme aineiston tarkoituksenmukaisuutta teemoittelusamme värikoodattua aineistoa. Haastatteluissa painopisteet muodostuivat eri teemojen ympärille sen perusteella, mistä teemasta tai teemoista haastateltava oli eniten kiinnostunut, mutta jokaisessa haastattelussa kaikkia teemoja käsiteltiin. Uusia teemoja ei tullut esille, aiheet pysyivät valitsemisemme teemoissa: koulutus, tuleva työllistyminen, sosiaalialan yrittäjyys ja eettisyys. Löysimme kuitenkin uusia huomionarvoisia seikkoja aineistoa työstäessämme.

6 Tulokset

Opinnäytetyössämme selvitimme sosiaalialan opiskelijoiden näkemyksiä sosiaalialan yrittäjyydestä, yrittäjyyskasvatuksesta, eettisestä liiketoiminnasta ja yritystoiminnan yhteiskuntavastuusta. Saamamme tulokset olemme ryhmitelleet haastatteluissa käyttämiemme teemojen mukaisesti: koulutus, tuleva työllistyminen, sosiaalialan yrittäjyys ja eettisyys.

6.1 Koulutus

Ensimmäisenä teemana haastatteluissa oli koulutus. Koulutuksessa apusanoina olivat yrittäjyys, kiinnostus, tärkeys, pakollinen/ vapaavalintainen ja määrä. Kaikki haastateltavat olivat yhtä mieltä siitä, että sosionomiopinnot eivät anna valmiuksia yrittäjyyteen. Haastateltavien mukaan sosionomiopinnoissa ei ole riittävästi yrittäjyysopintoja, minkä lisäksi kursseilla ei tuoda esiin yrittäjämäistä toimintatapaa. Haastateltavien keskuudessa oli yleinen näkemys, että sosionomiopinnoissa ei tuoda esille yrittäjyyttä yhtenä työllistymisvaihtoehtona vaan oletetaan lähtökohtaisesti opiskelijoiden työllistyvän tulevaisuudessa palkansaajiksi. Kukaan haastateltavista ei muistanut, että opintojen aikana olisi kannustettu yrittäjyyteen. Kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että koulutuksella olisi mahdollisuus herättää kiinnostus yrittäjyyttä kohtaan. Haastateltavien mukaan tämä mahdollisuus jätetään kuitenkin Laurean Hyvinkään kampuksen sosionomikoulutuksessa käyttämättä.

Kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että yleistieto sosiaalialan yrittäjyydestä tulisi kuulua pakollisiin opintoihin, jonka kautta kiinnostus yrittäjyyteen saattaisi herätä. Yksi haastateltava toi esiin, että ammattikorkeakoulun tulisi olla yleissivistävä koulu ja valmistuvien pitäisi olla tietoisia myös yrittäjyyteen liittyvistä asioista. Haastateltavat olivat sitä mieltä, että pakollisia yrittäjyysopintoja ei saisi olla liikaa, yksi vastaajista tähdensi, että yksi tarkoitusta vastaava kurssi riittäisi, koska ne eivät kiinnosta kaikkia. Yksi haastateltavista huomioi, että sosionomikoulutukseen kuuluu paljon asioita ja opiskelu halutaan hyödyntää oman kiinnostuksen kannalta tarkoituksenmukaisesti. Haastateltavat kuitenkin ajattelivat, että yrittäjyysopintoja pitäisi voida suorittaa vapaavalintaisena. Yksi haastateltava ehdotti, että poikkitieteellinen yhteistyö liiketalouden opiskelijoiden kanssa olisi oikea tapa suorittaa vapaavalintaiset yrittäjyyden opintojaksot, koska heiltä löytyy yrittäjyys osaamista.

”Pitäishän nyt ammattikorkeasta valmistuvalla olla jotain tietoo yritystoiminnasta.”

Haastateltavan mielestä kuuluu yleissivistykseen olla tietoinen yrittäjyyden perusteista valmistuessaan ammattikorkeakoulusta, miltä tahansa alalta. Yritystoiminnan perusteiden ymmärtäminen koettiin kaikkien haastateltavien kesken merkitykselliseksi. Tämä tietoperusta mahdollistaisi muun muassa yrittäjyyden harkitsemisen yhtenä työllistymisvaihtoehtona.

6.2 Tuleva työllistyminen

Toisena teemana haastatteluissa oli tuleva työllistyminen. Tulevassa työllistymisessä apusanoina olivat palkansaaja ja yrittäjä. Haastateltavillamme ei ollut omakohtaisia kokemuksia yrittäjyydestä. Kukaan ei ollut itse toiminut yrittäjänä, eikä kenenkään puoliso tai perheenjäsen ollut yrittäjä. Kiinnostus yrittäjyyttä kohtaan jakoi mielipiteitä. Vaikka kukaan haastatel-

luista ei ollut ajatellut mahdollisuutta toimia yrittäjänä, kysyttäessä yrittäjyyden mahdollisuus ajateltiin pääsääntöisesti kiinnostavaksi. Yhtä haastateltavaa lukuun ottamatta kiinnostusta yrittäjyyttä kohtaan oli, eikä vaihtoehtoa suljettu pois. Edes haastateltavat, joilla oli jo kokemusta yksityisellä sektorilla työskentelystä, eivät olleet tulleet aiemmin ajatelleeksi yrittäjyyttä työllistymisvaihtoehtona.

”Järjestötyö olis sydäntä lähellä, mut mitään en sulje pois. Tärkeintä on kuitenkin, että siinä (tulevassa työssä) viihtyy, se on merkityksellistä ja siinä voi toimia omien arvojen mukaan.”

Tietoa yrittäjyyden ja yritystoiminnan perustamisen suhteen kaivattiin lisää. Yksi haastateltavista mainitsi, että oman yrityksen perustamista olisi helpompi harkita, jos näistä asioista olisi enemmän tietoa. Kaksi haastateltua piti tärkeänä vakaata pohjaa, sekä taloudellisesti että henkisesti, henkilökohtaisen elämän alueella yrityksen perustamista harkittaessa. Mikäli oma elämä ei ole tasapainossa, yrittäjyyden ajateltiin olevan liian kuormittavaa. He tiesivät, että yrittäjyyteen sisältyy aina riski ja he halusivat olla varmoja siitä, että olisivat valmiita yrittäjyyden vaatimaan sitoutumiseen. Omaa yritystä perustaessa pitäisi olla täysin varma siitä, että on oikealla alalla ja tietää haluavansa tehdä kyseistä työtä.

6.3 Sosiaalialan yrittäjyys

Kolmantena teemana haastatteluissa oli sosiaalialan yrittäjyys. Sosiaalialan yrittäjyyden apusanoina olivat kiinnostus, tieto ja kokemus. Haastateltavien kesken oli eroavaisuuksia yrityksen perustamiseen liittyvän tiedon määrän suhteen: oliko yrittäjyydestä tietoa, miten yritystä perustettaessa tulisi toimia ja mistä tietoa yrityksen perustamiseen liittyvistä asioista saisi. Neljälle haastateltavista oli epäselvää mitä käytännössä pitäisi tehdä ja mihin pitäisi haakeutua yritystä perustettaessa. He eivät osanneet sanoa miten aloittaa ja mihin ottaa yhteyttä, jos nyt perustaisivat yrityksen. Yhdelle haastateltavista oli melko selvänä tahot, joista yrityksen perustamiseen tarvittavaa tietoa löytyisi. Hän oli toisen työnsä kautta hieman perehtynyt aiheeseen.

”Palkansaajana voin tulla kotio ja kattoo telkkaria.”

Yksi haastateltavista ajatteli, että yritys perustettaisiin mieluummin yhdessä toisen kanssa kuin yksin. Haastateltava ajatteli, että yritystoiminnan riskit ja haasteet olisi mielekkäämpi jakaa toisen kanssa jo oman jaksamisen kannalta. Yksi haastateltavista ei ollut millään tavalla kiinnostunut yrittäjäksi ryhtymisestä, myös hän oli kuitenkin kiinnostunut yrittäjyydestä yleistiedon kannalta.

”No jos sote vähentää kauheesti julkiselta työpaikkoja, niin sithän vois olla mahdollista alkaa harkitteen yrittäjäksi ryhtymistä.”

Kaikki haastateltavat olivat yhtä mieltä siitä, että tulevaisuudessakin yksityisen sektorin palveluille on tarvetta, esimerkiksi väestön ikääntymisestä johtuen. Kaikki haastateltavat miettivät sote-uudistuksen vaikutusta. Kaksi haastateltavaa pohti mitä palveluita julkinen sektori tulee soten myötä jatkossa ostamaan. He olivat sitä mieltä, että julkinen sektori ostaa tulevaisuudessa vaativan tason, esimerkiksi lastensuojelun, sosiaalialan palveluita yksityisiltä palveluntuottajilta. Yksi haastateltavista ajatteli mahdollisten palveluseleiden käyttäjien tarvitsevan pääsääntöisesti ennalta ehkäiseviä palveluita. Yksi haastateltava otti esille ajatuksen, että sote-uudistus vähentää julkisen sektorin työpaikkoja. Jokainen haastateltava koki tulevaisuuden hyvin avoimeksi sosiaalialan muutosten ja oman työllistymisen suhteen. Asiaa ei kuitenkaan ollut pohdittu kovin paljon, eikä sen suhteen ollut huolestuttu.

6.4 Eettisyys

Neljäntenä teemana haastatteluissa oli eettisyys. Eettisyyden apusanoina olivat yritystoiminta, sosiaalialan eettiset säännöt, yhteiskuntavastuu ja yleinen eettisyys toiminnassa. Kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että eettisyyden on oltava ehdottomasti mukana yrittäjyydessä ja työ ei saa olla ristiriidassa omien arvojen kanssa. Yksi haastateltavista mainitsi, että mikäli omista arvoista joutuisi luopumaan tai joustamaan liikaa, työtä ei voisi tehdä sydämellään. Kukaan haastateltavista ei nähnyt eettisyyttä ja kannattavaa liiketoimintaa toisiinsa poissulkevinä. Kuitenkin haastateltavat ajattelivat, että raha ei saisi olla ratkaiseva syy yrityksen perustamiseen, vaikka taloudellista kannattavuutta jokainen haastatelluista piti tärkeänä. Yksi haastateltavista toi esille, että eettisyyden pitäisi olla lähtökohtana, eli toiminta tulisi rakentaa sen pohjalle. Näin yrityksestä pystyisi rakentamaan omille arvoilleen sopivan. Yksi haastateltavista huomioi, että eettiset arvot tulee säilyttää koko yritystoiminnan ajan mielessä, ei riitä, että eettiset arvot kirjoitetaan yritystoimintaa aloittaessa, jonka jälkeen ne unohtuvat. Yksi haastateltavista pohti, että eettisyys toimii ilmaisena mainoksena yritykselle tyytyväisten asiakkaiden, henkilökunnan ja sidosryhmien kautta, koska hyvistä ja eettisistä toimintatavoista puhutaan eteenpäin.

Eettisyys ja eettiset arvot olivat yhden haastateltavan syynä sosiaalialan valintaan. Hän koki sosiaalialan omakseen juuri sen arvopohjan vuoksi. Kaikki haastatellut haluavat toteuttaa eettisiä arvoja työssä, jota tulevat tekemään ammattiin valmistumisen jälkeen. Haastateltavat eivät pitäneet eettisyyttä ainoastaan teoreettisena ja ajattelun tasolle jäävänä asiana, vaan

heidän mielestään yrityksen tulee päättää kuinka eettisiä arvoja toteutetaan käytännön toiminnassa. Eräs haastateltava otti esille, että hän ei voi kuitenkaan tietää, miten yksityiset yritykset toteuttavat eettisiä arvoja ja pohti miten heitä valvotaan.

”En mä voi tietää toimitaanko eettisesti, virkamiehellä virkavastuu, yrittäjällä ei.”

Haastateltavat määrittelivät eettisyyden esimerkiksi aitona läsnäolona ja hyvään pyrkimisenä sekä alaisten hyvänä kohteluna. Esimerkkejä konkreettisista tavoista toteuttaa eettisyyttä, olisivat haastateltavien mielestä vajaakuntoisten palkkaaminen, nuorten harrastustoiminnan tukeminen ja yritykselle tarpeettomien tuotteiden eteenpäin lahjoittaminen. Haastateltavat olivat sitä mieltä, että kiireettömyyteen pitäisi pyrkiä, eikä kiire saisi näkyä asiakkaille. Tätä pidettiin haastavana, mutta mahdollisena tehtävänä. Neljä haastateltavista korosti vastauksissaan uskallusta aitoon läsnäoloon asiakastilanteessa ja sen merkityksen tärkeyttä.

”Enpä ole aiemmin miettinyt (yhteiskuntavastuuta).”

Yhteiskuntavastuu koettiin haastateltavien keskuudessa yleisesti hankalaksi käsitteeksi, eikä sitä ollut aiemmin pohdittu. Yksi vastaajista näki yhteiskuntavastuun ihmisen olemisena toisen tarvetta varten. Kolme haastateltavaa ajatteli, että kaikki ovat vastuussa heikommassa asemassa olevista, niin myös yritys. Yksi näkemys yhteiskuntavastuusta oli se, että selitys yksilön kokemille vaikeuksille pyritään löytämään yhteiskunnan rakenteista.

7 Johtopäätökset

Opinnäytetyössämme selvitimme sosiaalialan opiskelijoiden näkemyksiä sosiaalialan yrittäjyydestä, yrittäjyyskasvatuksesta, eettisestä liiketoiminnasta ja yritystoiminnan yhteiskuntavastuusta. Halusimme lisätä yrittäjyyden kiinnostavuutta, antaa uskallusta lähteä yrittäjäksi, lisätä yrittäjyyttä ja sitä kautta vastata yhteiskunnassa vallalla olevaan yksityisten sosiaalipalveluiden kasvavaan tarpeeseen. Sosiaalialan yritystoiminnalla vaikutetaan suoraan ja välillisesti ihmisten hyvinvointiin, joka ilmenee koko yhteiskunnan tasolla.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa opas sosiaalialan yrityksen perustamistoimista sosiaalialan opiskelijoille. Oppaan avulla sosiaalialan opiskelijat saavat tietoa sosiaalialan yrityksen perustamisesta. Oppaasta on löydettävissä muun muassa keskeiset tahot, joita aloittava yrittäjä tarvitsee. Saamiemme tulosten perusteella sosiaalialan opiskelijoilla on käyttöä kehittämällemme oppaalle.

Nuorten yritystoiminnalle on markkinoita. Nuorten ideoita, osaamista ja kykyä samaistua ikäisiinsä tulee hyödyntää uusia palveluja ja tuotteita kehitettäessä. (Yrittäjyyskasvatuksen suuntaviivat 2009, 12.) Osaamisen ja koulutuksen alueella merkittävänä hallituksen kärkihankkeena on korkeakoulujen ja elinkeinoelämän yhteistyön vahvistaminen innovaatioiden kaupallistamiseksi. Korkeakoulupohjaiselle yrittäjyydelle pyritään takaamaan aiempaa paremmat edellytykset ja vakiinnuttamaan korkeakoulujen kanssa työskentely luontevaksi osaksi yritysten innovaatiotoimintaa. Korkeakoulujen ja yritysten keskinäistä suhdetta innovaatiotoiminnassa tiivistetään. (Yrittäjyyden ja yrittäjämäisen asenteen tukeminen suomalaisissa korkeakouluissa 2015, 7.) Tuloksistamme selvisi, että yrityksen perustamista ei ollut harkittu työllistymisvaihtoehtona. Olisiko sosiaalialan opiskelijoilla toteutettavissa olevia liikeideoita, jotka jäävät henkilöiltä itseltäänkin huomioimatta ja toteuttamatta puutteellisen yrittäjyyskasvatuksen vuoksi? Hyvät liikeideat itsessään ovat arvokkaita ja vaikka henkilö itse ei olisi kiinnostunut toteuttamaan liikeideaansa, voisi idean toteuttaa yrittäjyydestä kiinnostunut henkilö.

Merkittävää opettajien peruskoulutuksessa on, että suurin osa opettajiksi opiskelevista ei koulutuksensa missään vaiheessa tutustu yrittäjyyskasvatukseen, jos yrittäjyyskasvatusopinnot eivät ole pakollisia, tai opiskelija ei hyödynnä valinnaisopintotarjontaa, (Yrittäjyyskasvatuksen suuntaviivat 2009, 28). Opetus- ja kulttuuriministeriön kyselyssä keskeisiä näkemyksiä yrittäjyyden ja yrittäjämäisen toimintatavan esteistä koulutuksessa olivat muun muassa puutteellinen ymmärrys ja osaaminen yrittäjyydestä ja yrittäjämäisestä toimintatavasta sekä kielteinen asenneilmapiiri yrittäjyyttä kohtaan erityisesti henkilökunnan parissa. Muutamissa vastauksissa huomioitiin, että asenneilmapiiri on hiljalleen muuttumassa aiempaa yrittäjyysmyönteisemmäksi. (Yrittäjyyden ja yrittäjämäisen asenteen tukeminen suomalaisissa korkeakouluissa 2015, 22.) Opinnäytetyömme vastauksista ilmeni, että ei tiedetty, mistä tietoa yrityksen perustamisesta olisi voinut hakea ja saada. Haastattelujemme perusteella Laurean Hyvinkään sosionomiopiskelijat suhtautuvat avoimin mielin yrittäjyyteen työllistymisvaihtoehtona. Mielestämme opiskeluaika olisi hyvä ajanjakso tuoda opiskelijan tietoon yrittäjyyden vaihtoehto, mutta kun sosionomikoulutus ei tuo yrittäjyyttä riittävästi esille, saattaa yrittäjäksi ryhtyminen jäädä kokonaan huomiotta suunnitellussa tulevassa työllistymistä. Onko opettajilla pääsääntöisesti riittävästi valmiuksia yrittäjyyskasvatukseen?

Yrittäjyysuravaihtoehtoa voidaan edistää kohdentamalla harjoittelu ja opinnäytetyö tarkoituksenmukaisesti. Yrittäjyysopintoja ammattikorkeakouluissa tarjotaan laajemmin valinnaisina opintoina sekä opintoja kytketään enemmän korkeakoulujen tutkimus- ja kehitystyöhön. (Yrittäjyyskasvatuksen suuntaviivat 2009, 23.) Opetus- ja kulttuuriministeriön tekemän yrittäjyyskyselyn vastauksista selvisi, että näkemys yrittäjyydestä ja yrittäjyysopinnoista on ammattikorkeakouluissa hyvin kapea. Ammattikorkeakouluissa koetaan, että yrittäjyysopinnot on tarkoitettu vain yrittäjäksi ryhtyville, eivätkä muut opiskelijat pidä yrittäjyyttä mahdollisena

vaihtoehtona. Tuloksien mukaan opiskelijoiden tulisi ymmärtää yrittäjämäisen toimintatavan merkitys yleisten työelämävalmiuksien kehittymiselle. Opiskelijoiden yrittäjyysaikomuksia ja uskoa omiin yrittäjyysmahdollisuuksiin, voidaan vahvistaa pedagogisilla ratkaisulla, jotka edellyttävät avoimuutta, luovuutta ja oma-aloitteisuutta. Nykyiset pedagogiset käytännöt eivät tue riittävästi yrittäjämäistä toimintatapaa. (Yrittäjyyden ja yrittäjämäisen asenteen tukeminen suomalaisissa korkeakouluissa 2015, 22.)

Opinnäytetyömme vastauksissa tuli esiin, että yleistieto sosiaalialan yrittäjyydestä tulisi kuulua pakollisiin opintoihin, jonka kautta kiinnostus yrittäjyyteen saattaisi herätä. Tuloksisamme ilmeni, että pakollisia yrittäjyyden opintoja ei haluttu liikaa, koska yrittäjyysopinnot eivät kiinnosta kaikkia, vaan niitä pitäisi voida suorittaa vapaavalintaisena. Sosiaalialan kompetenssien mukaan, valmistunut sosionomi tuntee sosiaalialan yrittäjätoiminnan perusedellytykset. Työmme tulosten perusteella pakollisia yrittäjyysopintoja ei ole tällä hetkellä (2017) riittävästi tarjolla Laurea-ammattikorkeakoulun Hyvinkään sosionomiopiskelijoille. Opetussuunnitelmaa ollaan kuitenkin kehitetty ja jatkossa yrittäjyysopintoja on lisätty sosionomiopiskelijoille.

Kunnat eivät enää 1.1.2019 alkaen järjestä tai rahoita sosiaali- ja terveystalvuuja. Maakunta vastaa siitä, että palveluista muodostuu asiakkaille sujuvat kokonaisuudet ja palvelu- ja hoitoketjut. Tämän hetkisen tiedon mukaan (2017) sote-uudistuksen myötä ”maakunta määrittelee palvelujen tarpeen, määrän ja laadun sekä niiden tuottamistavan, jollei muulla lailla toisin säädetä. Lisäksi se vastaa palvelujen tuottamisen ohjauksesta ja valvonnasta sekä viranomaiselle kuuluvasta toimivallan käytöstä. Maakunta voi tuottaa palveluja itse tai yhteistyötoiminnassa muiden maakuntien kanssa tai hankkia ne sopimukseen perustuen muulta palvelun tuottajalta.” (Maakunta järjestäjänä 2016.) Vastauksissa tuli useaan kertaan esille yksityisten sosiaalialan palvelujen tärkeys sekä palvelujen kysynnän arveltiin kasvavan tulevaisuudessa. Otaksuimme jo ennen opinnäytetyömme aloittamista, että yksityisten sosiaalialan palveluiden tarve on selkeä. Sote-uudistuksen vaikutusta pohdittiin vastauksissa, erityisesti sitä, minkälaisia palveluita jatkossa tullaan ostamaan yksityisiltä palveluntuottajilta. Mielestämme soten tuoma epävarmuus tulee ehdottomasti ottaa huomioon yrityksen perustamista harkittaessa.

Vaikeiden elämäntilanteiden tukeminen ja yhteiskunnalliselta asemaltaan heikoimpien ihmisten puolelle asettuminen ovat sosiaalialan työssä korostuvia velvoitteita (Ammattietiikka 2016). Ammattilaisten toiminta perustuu yhtenäisille eettisille arvoille (Mönkkönen 2007, 32). Tuloksista selviää, että eettisyys ja eettiset arvot ovat ohjanneet jopa ammatinvalintaa. Ajattelisimme, että eettiset arvot ovat taustavaikuttajina valinnoissa, vaikka valintojaan ei tekisi tietoisesti eettisten arvojen pohjalta. Tämän tutkimuksen perusteella voidaan sanoa, että so-

siaalialalle ohjautuvilla ihmisillä vaikuttaisi olevan vahva eettinen arvoperusta jo opiskeluvaiheessa. Tämä arvoperusta vaikuttaisi ohjaavan haastateltavien kaikkea tekemistä, joten eettisyys nähtiin myös luonnollisena osana yrittäjyyttä.

Työhyvinvointiin liittyviä asioita on tärkeää miettiä jo ennen yrityksen perustamista, sillä oma onnellisuus, tasapaino ja hyvinvointi saattavat unohtua kovatahtisessa työssä. Tasapaino työn ja muun elämän välillä pitäisi pystyä säilyttämään. (Ilmoniemi 2009, 387-388.) Tuloksista selvisi, että yrityksen perustaminen olisi mielekkäämpää toisen henkilön kanssa. Tulosten perusteella pidettiin tärkeänä vakaata pohjaa henkilökohtaisen elämän alueella yrityksen perustamista harkittaessa. Onko sosiaalialan ihmisille ylipäätään luontevampaa perustaa yritys yhdessä vai onko sosiaalialan työn luonne sellainen, että se muodostaa tarpeen työn vastuun ja kamiselle saman arvomaailman omaavien henkilöiden kesken?

Woiceshynin (2013, 216) mukaan yritysten on mahdollista toimia samaan aikaan kannattavasti ja eettisesti. Tämä näkemys ilmeni myös tämän työn tuloksissa. Tuloksissa korostui, että eettisyyden pitäisi ohjata kaikkea toimintaa, vaikka taloudellista kannattavuutta ei liiketoiminnassa voi unohtaa. Eettisyys ei saatujen tulosten perusteella aiheuta liiketoiminnalle ylimääräisiä kustannuksia. Torniainen (2009, 45, 52) on pro gradussaan tutkinut eettistä kuluttamista. Hän on tutkimuksessaan esittänyt väitteen: "olen valmis boikotoimaan jotain yritystä, jos tiedän sen toimivan epäeettisesti". Vastaajista 85 prosenttia on joko täysin samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä väittämän kanssa. Hänen toinen väitteensä "Olen tietoisesti ostanut sellaisten yritysten tuotteita, jotka on tuotettu eettisesti" korreloi vahvasti väitteen "Olen valmis maksamaan tuotteesta jonkin verran enemmän, jos se on eettinen tuote" kanssa.

Yritysten yhteiskuntavastuu jaetaan kolmeen osa-alueeseen: sosiaaliseen, taloudelliseen ja ekologiseen ulottuvuuteen. Osana vastuullista yritystoimintaa on ihmisoikeuksien kunnioittaminen, ympäristövaikutusten arviointi, yrityksen toiminnan avoimuus ja valvonta sekä toiminnasta raportointi. (Yritysten yhteiskuntavastuu 2016.) Salo (2010, 39) on tutkinut opinnäytetyössään yhteiskuntavastuuta ja saanut tulokseksi, että se on kuluttajille melko vieras käsite. Salo on päätellyt, että yhteiskuntavastuullisuus ohjaa valveutuneiden kuluttajien ostopäätöksiä. Osa kuluttajista ajattelee ymmärtävänsä yhteiskuntavastuu -käsitteen, mutta Salon mukaan käsite ei ole selkeä ja totuudenmukainen heille. (Salo 2010,39.) Salon selvitys tukee meidän työmme tuloksia. Tuloksistamme ilmeni, että yhteiskuntavastuu käsitettä ei ollut aiemmin pohdittu. Uskoisimme, että yhteiskuntavastuu on sanana kohderyhmällemme tuttu, koska se esiintyy yleisesti tiedotusvälineissä. Näkemyksemme mukaan asiayhteydet, joissa käsite on esiintynyt, eivät mahdollisesti ole kiinnostaneet vastaajiamme.

EU:ssa on valmisteilla direktiivi vastuullisuusraportoinnista, jonka tarkoituksena on saada suuryritykset raportoimaan yrityksen vastuullisuudesta vuodesta 2017 alkaen (Yritysten yhteiskuntavastuu 2016). Yritysvastuuraportointi tarjoaa yrityksille mahdollisuuden kertoa vastuullisuudestaan sidosryhmilleen ja kehittää toimintaansa sidosryhmälähtöisemmäksi (Mattila 2014, 43). Salo (2010, 39) on todennut opinnäytetyössään, että yrityksillä olisi mahdollisuus hyödyntää yhteiskuntavastuuraportointiaan markkinoinnissa ja tiedottamisessa. (Salon 2010, 39.) Ajattelisimme yhteiskuntavastuullisen yritystoiminnan ja huolellisesti laaditun yhteiskuntavastuuraportin olevan yrittäjän kannalta keino lisätä kilpailukykyä sekä se antaa yritykselle mahdollisuuden viestiä ulkopuolisille toimintansa vastuullisuudesta. Raporttien julkisuuden vuoksi ne ovat kuluttajalle mahdollisuus saada tietoa yrityksen toimintatapojen vastuullisuudesta ja tällä tavoin voivat ohjata kuluttajaa yhteiskuntavastuulliseen kuluttamiseen. Vastuullisesti toimiva yritys pystyy keskittymään perustehtävänsä hoitamiseen, mikä näkyy asiakkaille hyvänä palveluna.

7.1 Ammatillinen kasvu

Tämän opinnäytetyön tekemisen aikana karttuneen tiedon avulla, meidän on mahdollista arvioida tarkemmin yrityksen perustamisen mielekkyyttä, sekä sitä, onko sosiaalialan yrityksille ylipäättään tarvetta. Olimme kiinnostuneita tutustumaan yrittäjyyteen yhtenä sosionomin työllistymisvaihtoehtona. Tarvetta yksityisille palveluntuottajille osoittautui olevan, koska kunnat eivät kykene yksin vastaamaan vallitsevaan palveluntuotannon tarpeeseen. Opinnäytetyömme ohessa tuottamamme oppaan laatiminen oli mielestämme antoisaa, mielenkiintoista ja opettavaista. Yhteenvedona toteamme, että pakollisia yrittäjyysopintoja tulee lisätä sosionomiopintoihin ja näin antaa lisää tietoa yrittäjyydestä. Yrittäjyyteen kannustaminen on keino vastata yhteiskunnan yksityisten sosiaalipalveluiden tarpeeseen.

Olemme kasvaneet ammatillisesti opinnäytetyömme edetessä. Eettinen reflektio on ollut työssämme vahvana osana alusta lähtien, ja olemme saaneet tehdä eettisiä pohdintoja koko opinnäytetyön tekemisen ajan. Sen lisäksi, että tutkimme eettisyyden ja liiketoiminnan yhteensovittamista, toteutimme tutkimuseettisiä periaatteita, sekä olimme ottaneet eettisyyden yhdeksi teemahaastattelun teemaksi. Opinnäytetyömme on opettanut meitä hahmottamaan palvelujen muutoksia ja niiden merkityksiä sekä tarkastelemaan sosiaalialaa yhtenä yhteiskunnan osatekijänä. Olemme oppineet pohtimaan ratkaisujamme useasta eri näkökulmasta. Olemme yrittäjyyteen liittyvän tiedon lisääntymisen myötä oppineet huomioimaan työskentelyssämme yrittäjän näkökulman ja sitä kautta itsekin toimimaan yrittäjämäisellä työotteella. Yrittäjyyteen tutustuminen on kehittänyt myös omaa näkemystämme ammatillisesta itsenäisyydestä.

Työn olisi voinut tehdä määrällisenä tutkimuksena, mutta päädyimme laadulliseen tutkimusmenetelmään, koska halusimme antaa vastaajille mahdollisuuden tuoda uusia näkökulmia aiheeseen. Opiskelijoiden haastattelut olivat mielestämme hyödyllisiä meille ja ne todistivat oikeaksi hypoteesimme sosiaalialan opiskelijoiden kiinnostuksesta yrittäjyysopintoja kohtaan. Opinnäytetyötä aloittaessamme emme laatineet suunnitelmaa riittävän yksityiskohtaisesti, mikä aiheutti haasteita työn edetessä. Vaillinainen suunnittelu johtui siitä, että meillä oli meitä suuresti kiinnostava aihe, ja halusimme päästä toteuttamaan opinnäytetyötä mahdollisimman pian.

7.2 Luotettavuus ja eettisyys

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkijan on jatkuvasti pohdittava tekemiään ratkaisuja ja samalla otettava kantaa niin analyysin kattavuuteen, kuin oman työnsä luotettavuuteen. Haastatteluaineiston luotettavuus on suoraan verrannollinen sen laadun kanssa. Kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtana on tutkijan ymmärtäminen keskeiseksi tutkimusvälineeksi, koska pääasiallinen luotettavuutta mittaava tekijä on tutkija itse. Uskottavuus luotettavuuden kriteerinä tarkoittaa tutkijan ja tutkittavien yhteneväisiä käsityksiä tutkijan käsitteistä ja tulkinnoista. Tutkijan tulee huomioida aineiston ja siitä tehtävien päätelmien luotettavuuden erottaminen, tutkimuksen luotettavuutta arvioidessaan. Tutkimustekstissä tulisi kertoa mahdollisimman tarkasti, miten aineisto on kerätty ja käsitelty. Validiteetti, eli pätevyys, viittaa niin teoreettisten ja käsitteellisten määrittelyjen sopusointuun kuin myös tehtyjen tulkintojen ja johtopäätösten sekä aineiston välisen suhteen pätevyteen. Validiteetti merkitsee sitä, onko tutkimus selvittänyt, mitä sen on ollut tarkoitus selvittää. Myös reliabiliteetti kuuluu realistiseen luotettavuusnäkemykseen. Reliaabeliudella tarkoitetaan tutkimuksen luotettavuutta, eli sitä, että tutkimus on toistettavissa. Aineiston tulkintaa pidetään reliaabelina silloin kun siinä ei ole ristiriitaisuuksia. Tätä voidaan mitata selvittämällä pääsevätkö kaksi tutkijaa samaan tulokseen tai testaamalla saadaanko kahdella rinnakkaisella tutkimusmenetelmällä sama tulos. Luotettavuutta voidaan arvioida myös aineiston riittävyden ja kattavuuden sekä arvioitavuuden ja toistettavuuden näkökulmasta. (Eskola & Suoranta 1998, 209-217; Hirsjärvi & Hurme 2009, 184-187.)

Pohdimme jatkuvasti opinnäytetyömme luotettavuutta. Pyrimme haastatteluilla kerätyn aineiston tulkinnassa objektiivisuuteen. Kaksi haastattelijaa mahdollisti tulkintojen vertailun, jolloin subjektiivisten näkemysten vaikutukset tulkinnassa jäivät vähäisemmiksi. Tarkentavia kysymyksiä esitettiin haastatteluiden aikana, ja näin pystyimme varmistumaan käsitteiden molemminpuolisesta ymmärtämisestä. Olemme kertoneet aineiston keräämisen ja käsittelyn vaiheittain, pyrimme näin lisäämään tutkimuksemme luotettavuutta.

Tutkimuksen eettiset periaatteet jaetaan kolmeen osa-alueeseen, joita ovat tutkittavan itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, vahingoittamisen välttäminen sekä yksityisyys ja tietosuoja (Tutkimuseettisen neuvottelukunnan laatimat eettiset periaatteet 2016). Tutkimuksen teossa tutkijan on otettava huomioon useita eettisyyteen liittyviä kysymyksiä. Tutkimuseettiset periaatteet liittyen tiedon hankintaan ja julkistamiseen, ovat yleisesti hyväksytyjä. Tutkijan vastuulla on tuntea eettiset periaatteet ja toimia niiden mukaan. Tutkimuksenteossa pitää noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä. Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu muun muassa noudattaa rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimustyössä sekä tulosten tallentamisessa, esittämisessä ja arvioinnissa. Lisäksi tulee soveltaa eettisesti kestäviä tiedonhankintamenetelmiä ja toteuttaa avoimuutta tulosten julkaisemisessa sekä tutkimuksen tulee olla suunniteltu, toteutettu ja raportoitu yksityiskohtaisesti. Tiedonhankintatavat aiheuttavat ihmistieteissä ongelmia. Tutkimuksessa lähtökohtana pitää olla ihmisarvon kunnioittaminen. Itsemääräämisoikeutta kunnioitetaan antamalla ihmiselle mahdollisuus päättää, haluaako hän osallistua tutkimukseen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 23-25.)

Olemme tutkimuksessamme pohtineet eettisyyteen liittyviä kysymyksiä. Haastateltavien osallistuminen perustui vapaaehtoisuuteen ja olemme olleet huolellisia tietosuojaan liittyvissä kysymyksissä, kuten aineiston asiallisessa säilyttämisessä. Haastateltaville on ennalta kerrottu tutkimuksemme aihe ja toteutustapa. Kävimme heidän kanssaan läpi myös muita jo aiemmin mainitsemiamme tutkittavien informointiin liittyviä eettisiä periaatteita. Tutkimuksessamme olemme noudattaneet edellä mainitsemiamme hyviä tieteellisen käytännön edellyttämiä tapoja. Olemme lisäksi noudattaneet sosiaalialan ammattieettisiä säädöksiä ja ohjeita.

Tutkimuksen laatua tulee valvoa tutkimuksen jokaisessa vaiheessa. Laadukkuutta on esimerkiksi hyvä haastattelurunko ja vaihtoehtoisten lisäkysymysten valmiiksi miettiminen. Haastattelijan tulee muistaa, että teemahaastattelussa lisäkysymyksiä pitää osata keksiä hetkessä ja tilanteeseen sopivalla tavalla. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 184-187.) Olimme perehtyneet huolellisesti aiheemme teoriaan ennen haastatteluja. Teorian pohjalta teimme teemahaastattelurungon ja apusanat. Hyvän valmistautumisen vuoksi meidän oli luontevaa keksiä lisäkysymyksiä haastattelujen edetessä. Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa ei ole tehtynä yksiselitteisiä sääntöjä vaan tutkimusta pitää arvioida kokonaisuutena, jolloin se säilyttää johdonmukaisuutensa (Tuomi & Sarajärvi 2009, 140-141).

7.3 Jatkotutkimusehdotukset

Opinnäytetyömme edetessä huomioimme, että yrittäjyysopintojen tarpeellisuutta sosiaalialan opiskelijoille tulisi tutkia laajemmin. Lisäksi voitaisiin selvittää esimerkiksi Laurea-ammattikorkeakoulun sosiaalialan opiskelijoiden suhdetta yrittäjyyteen sekä olisiko tarkoituksenmukaista yhdistää yrittäjyysopintoja liiketalouden opiskelijoiden kanssa.

Lähteet

Painetut lähteet

Aaltonen, T. & Junkkari, L. 2003. Yrityksen arvot & etiikka. 3. painos. Helsinki: WSOY.

Annala, T., Saarelainen, R., Stengord, E. & Vuori-Kemilä, A. 2007. Mielenterveys- ja päihde-työ: yhteistyötä ja kumppanuutta. 4. uudistettu painos. Helsinki: WSOY.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2009. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2010. Tutki ja kirjoita. 15.-16. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Holopainen, T. 2016. Yrityksen perustamisopas- käytännön perustamistoimet. 25. uudistettu painos. Vantaa: Asiatieto Oy.

Ilmoniemi, M. 2009. Yritys pystyy. Teoksessa Ilmoniemi, M., Järvensivu, P., Kyläkallio, K., Parantainen, J. & Siikavuo, J. Uuden yrittäjän käsikirja. Helsinki: Talentum, 49-160.

Ilmoniemi, M. 2009. Älä unohda itseäsi, yrittäjä! Teoksessa Ilmoniemi, M., Järvensivu, P., Kyläkallio, K., Parantainen, J. & Siikavuo, J. Uuden yrittäjän käsikirja. Helsinki: Talentum, 387-398.

Järvensivu, P. 2009. Yritys pystyy. Teoksessa Ilmoniemi, M., Järvensivu, P., Kyläkallio, K., Parantainen, J. & Siikavuo, J. Uuden yrittäjän käsikirja. Helsinki: Talentum, 49-160.

Kyläkallio, K. 2009. Yritys pystyy. Teoksessa Ilmoniemi, M., Järvensivu, P., Kyläkallio, K., Parantainen, J. & Siikavuo, J. Uuden yrittäjän käsikirja. Helsinki: Talentum, 49-160.

Könnölä, T. & Rinne, P. 2001. Elinehtona eettisyys. Vastuullinen liiketoiminta kilpailuetuna. Helsinki: Talentum.

Lähteinen, M. & Kaikko, K. 2017. Järjestöt ja yritykset sosiaalipalvelujen tuottajina. Teoksessa Kanaoja, A., Lähteinen, M. & Marjamäki, P. (toim.) Sosiaalityön käsikirja. Helsinki: Tietosanoma, 103-114.

Mönkkönen, K. 2007. Vuorovaikutus. Dialoginen asiakastyö. Helsinki: Edita

Savolainen, A. 2007. Yleisiä lainsäädännöllisiä ja muita edellytyksiä hyvinvointipalvelujen tuotteistamiselle. Teoksessa Hiltunen, M., Karjalainen, T., Mannio, L., Pättiniemi, P., Pötry, J., Savolainen, A., Tainio, J., Tirkkonen, T. & Välke, R. (toim.) Hyvinvointiyrittäjän liiketoimintaopas- ammatinharjoittajasta yrittäjäksi. Helsinki: Tietosanoma Oy, 205-210.

Siikavuo, J. 2009. Laita numerot laulamaan. Teoksessa Ilmoniemi, M., Järvensivu, P., Kyläkallio, K., Parantainen, J. & Siikavuo, J. Uuden yrittäjän käsikirja. Helsinki: Talentum, 245-302.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Vammaispalveluopas. Tampereen kaupunki.

Viitala, R. & Jylhä, E. 2013. Liiketoimintaosaaminen: menestyvän yritystoiminnan perusta. 6., uudistettu painos. Helsinki: Edita Publishing.

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen oppinäytetyö. Helsinki: Tammi.

Välke, R. 2007. Liikeidea. Teoksessa Hiltunen, M., Karjalainen, T., Mannio, L., Pättiniemi, P., Pötry, J., Savolainen, A., Tainio, J., Tirkkonen, T. & Välke, R. (toim.) Hyvinvointiyrittäjän liiketoimintaopas- ammatinharjoittajasta yrittäjäksi. Helsinki: Tietosanoma Oy, 27-35.

Woiceshyn, J. 2013. Tulos ja moraali -eettinen tie menestykseen. Viro: Meedia Zone.

Sähköiset lähteet

Ammattietiikka. Talentia. Viitattu 23.8.2016. <http://www.talentia.fi/tyoelama/ammattietiikka>

Eronen, A., Lehtinen, T., Londén, P. & Perälähti, A. 2016. Sosiaalibarometri 2016. Erityiskatsaus toimeentulosta ja sote-uudistuksesta. Viitattu 21.2.2017. https://www.soste.fi/media/pdf/julkaisut/sosiaalibarometri2016_netti.pdf

Hallitus sopi vuoden 2017 talousarviosta -pääosassa työllisyys ja yrittäjyys. 2016. Valtioneuvosto. Viitattu 21.2.2017. http://valtioneuvosto.fi/artikkeli/-/asset_publisher/10616/hallitus-sopi-vuoden-2017-talousarviosta-paaosassa-tyollisyys-ja-yrittajyys

Hanhijoki, I., Katajisto, J., Kimari, M. & Savioja, H. 2009. Koulutus ja työvoiman kysyntä 2020 Väliarvio 2009. Opetushallitus. Viitattu 1.10.2016. http://www.oph.fi/download/120726_koulutus_ja_tyovoiman_kysynta2020_valiarvio10_02_2010.pdf

Heino, T. 2013. Lastensuojelun tilastot, asiakkaat ja palvelut. Teoksessa Bardy, M. (toim.) Lastensuojelun ytimissä. 4. uudistettu painos, 84-107. Viitattu 6.10.2016. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/104421/URN_ISBN_978-952-245-853-7.pdf?sequence=1

Hyvinvointipalvelujen kysyntä kasvaa. 2010. Opetus- ja kulttuuriministeriön verkkolehti. Viitattu 21.2.2017. <http://www.minedu.fi/etusivu/arkisto/2010/0909/hyvinvointipalvelut.html>

Hyvä 2009-2011. 2011. Toiminta ja tulokset. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 8/2011. Viitattu 15.1.2016. <https://tem.fi/documents/1410877/3346190/HYV%C3%84+2009-2011+08052012.pdf>

Järvinen, R. 2004. Yhteiskuntavastuu ja etiikka: Käytännöllisiä sovellutuksia vakuutusyhtiöillä. Tampereen yliopisto. Viitattu 6.10.2016. <http://tampub.uta.fi/handle/10024/68204>

Lastensuojelu 2014. 2015. Terveystieteiden tutkimuskeskus. Viitattu 2.12.2016. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129537/Tr25_15.pdf?sequence=4

Lastensuojelun erityisyys on huomioitava sote-valvonnan uudistuksessa. 2016. Lastensuojelun keskusliitto. Viitattu 4.12.2016. <https://www.lskl.fi/kannanotot-ja-lausunnot/lastensuojelun-erityisyys-on-huomioitava-sote-valvonnan-uudistuksessa/>

Laurean tutkintojen ydinosaamisen opetussuunnitelmat: opetussuunnitelmien hyväksyminen johto-ryhmässä 18.8.2016. Laurea 2020. Viitattu 5.2.2017. https://laureauas.sharepoint.com/teams/laaja-koulutuksen-kehittamisryhma/_layouts/15/WopiFrame.aspx?sourcedoc=%7B51A1877C-C521-4E16-A964-D03511D67FF8%7D&file=Laurean%20tutkintojen%20ydinosaamisen%20opetussuunnitelmat%20versio%202011.8.pptx&action=default&DefaultItemOpen=1

Luhtasaari, S. 2002. Työuupumuksen ehkäisy ja lievittäminen sosiaalialan asiantuntijatehtävissä. Työsuojelurahasto. Viitattu 18.1.2017. <https://www.tsr.fi/valmiit-hankeet/hanke?h=98092#tiedote>

Maakunta järjestäjänä. 2016. Sote- ja maakuntauudistus. Viitattu 4.12.2016. <http://alueuudistus.fi/soteuudistus/maakunta-jarjestajana>

Mielenterveyspalvelut. 2015. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 14.1.2016. <https://www.thl.fi/fi/web/mielenterveys/mielenterveyspalvelut>

Mitoitus. 2017. Talentia. Viitattu 21.2.2017. http://www.talentia.fi/tyoelama/hyva_ty-opaikka/mitoitus

Parjanne, M-L. 2004. Väestön ikärakenteen muutoksen vaikutukset ja niihin varautuminen eri hallinnonaloilla. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2004:18. Viitattu 1.10.2016. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/113699/Selv200418.pdf?sequence=1>

Päihdepalvelut. 2016. Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 3.12.2016. <http://stm.fi/paihde-palvelut>

Päihdetilastollinen vuosikirja 2015. 2015. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 14.1.2017. <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129655/P%C3%A4ihdetilastollinen%20vuosikirja%202015%20verkkoversio.pdf>

Pääministeri Juha Sipilä strategisen hallitusohjelman tiedonantokeskustelussa eduskunnassa 2.6.2015. 2015. Valtioneuvosto. Viitattu 5.2.2017. http://valtioneuvosto.fi/artikkeli/-/aset-publisher/paaministeri-juha-sipila-strategisen-hallitusohjelman-tiedonantokeskustelussa-eduskunnassa-2-6-2015?_101_INSTANCE_3wyslLo1Z0ni_groupId=10616

Ratkaisujen Suomi. 2015. Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma 29.5.2015. Hallituksen julkaisusarja 10/2015. Valtioneuvoston kanslia. Viitattu 5.2.2017. http://valtioneuvosto.fi/documents/10184/1427398/Ratkaisujen+Suomi_FI_YHDISTETTY_netti.pdf/801f523e-5dfb-45a4-8b4b-5b5491d6cc82

Rekisteriseloste. 2014. Tietosuojavaltuutetun toimisto. Viitattu 8.9.2016. <http://www.tietosuojaja.fi/fi/index/useinkysyttya/rekisteriseloste.html>

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006a. 7.2.2 Koodaus. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarasto. Viitattu 9.10.2016.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006b. 7.3.4 Teemoittelu. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarasto. Viitattu 9.10.2016. http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_4.html

Sosiaalihuollon laitos- ja asumispalvelut 2014. 2015. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 2.10.2016. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/127104/Tr21_15.pdf?sequence=4

Sosionomi (AMK) kompetenssit - Socionom (YH) kompetenser - hyväksytyt/godkända Kuopio 29.4.2016. 2016. Innokylä. Viitattu 15.2.2017. <https://www.innokyla.fi/documents/1167850/5e8f1ef1-7a5b-4dfb-a629-0ea09dbfe904>

Sosionomi (AMK): Mihin valmistuneet ovat sijoittuneet. 2016. Helsingin yliopiston koulutus- ja kehittämisspalvelut. Viitattu 7.11.2016. <http://www.toissa.fi/sijoittuminen-tyoelamaan/show/sosionomi-amk>

Sote- ja maakuntauudistuksen yleisesittely. Sote- ja aluehallintouudistus. Viitattu 21.2.2017. <http://alueuudistus.fi/uudistuksen-yleisesittely>

Sote-uudistus tarjoaa lastensuojelulle mahdollisuuden uudistua. 2016. Lastensuojelun keskusliitto. Viitattu 4.12.2016. <https://www.lskl.fi/teemat/lastensuojelu/sote-uudistus-tarjoaa-lastensuojelulle-mahdollisuuden-uudistua/>

Tilaaja-tuottaja -toimintatapa ja -malli. 2017. Kunnat.net. Viitattu 21.2.2017. <http://www.kunnat.net/fi/palvelualueet/jarjestaminen/tiltu/kasitteita/tiltumalli/Sivut/default.aspx>

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan laatimat eettiset periaatteet. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Viitattu 7.11.2016. <http://www.tenk.fi/fi/eettinen-ennakkoarviointi-ihmistie-teiss%C3%A4/eettiset-periaatteet>

Työhyvinvointi. 2017. Työterveyslaitos. Viitattu 21.2.2017. <https://www.ttl.fi/tyoyhteiso/tyohyvinvointi/>

Työsuojelun toimintaohjelma. 2015. Työsuojelun verkkopalvelu. Viitattu 8.9.2016. <http://www.tyosuojelu.fi/tyosuojelu-tyopaikalla/tyosuojelun-toimintaohjelma>

Valinnanvapaus. Sote- ja aluehallintouudistus. Viitattu 21.11.2016. <http://alueuudistus.fi/soteuudistus/asiakkaan-valinnanvapaus>

Varjonen, V. 2015. Huumetilanne Suomessa 2014. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 3.12.2016. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/125568/THL_RAP01_2015_web%20%281%29.pdf?sequence=1

Viitala, R. & Jylhä, E. 2013. Liiketoimintaosaaminen: menestyvän yritystoiminnan perusta. 6. uudistettu painos. Helsinki: Edita publishing. Viitattu 14.9.2016. <https://laurea.finna.fi/Record/laurus.80871>

Väestön ikärakenteen kehitys. 2016. Findikaattori. Viitattu 2.12.2016. <http://www.findikaattori.fi/fi/81>

Yksityiset sosiaali- ja terveyspalvelut. 2016. Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 3.10.2016. <http://stm.fi/yksityiset-sotepalvelut>

Yksityiset sosiaalipalvelut. 2013. Aluehallintovirasto. Viitattu 6.10.2016. <https://www.avi.fi/web/avi/yksityiset-sosiaalipalvelut#.WERS5bKLTtQ>

Yksityiset sosiaalipalvelut 2010. 2014. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 3.10.2016. <https://www.thl.fi/fi/tilastot/tilastot-aiheittain/yksityiset-sosiaali-ja-terveyspalvelut/yksityiset-sosiaalipalvelut>

Yrittäjistä joka neljäs yli 54-vuotias. 2015. Tilastokeskus. Viitattu 1.10.2016. http://www.stat.fi/til/tyokay/2014/03/tyokay_2014_03_2015-12-11_tie_001_fi.html

Yrittäjyyden ja yrittäjämäisen asenteen tukeminen suomalaisissa korkeakouluissa. 2015. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2015:17. Viitattu 2.2.2017. <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2015/liitteet/tr17.pdf?lang=fi>

Yrittäjyys ja innovaatiot - Laurea StartUp 2016. Laurea ammattikorkeakoulu. Viitattu 3.12.2016. <https://www.laurea.fi/opiskelu-ja-hakeminen/opintojen-kulku/yrittajyys-ja-innovaatiot>

Yrittäjyyskasvatuksen suuntaviivat. 2009. Opetusministeriön julkaisuja 2009:7. Viitattu 3.12.2016. <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2009/liitteet/opm07.pdf?lang=fi>

Yritysmuodon valinta ja verotus. 2016. Akavan erityisalat. Viitattu 3.12.2016. http://www.akavanerityisalat.fi/edunvalvonta/ammatinharjoittaja_yrittaja/yritysmuodon_valinta_ja_verotus

Yritysten yhteiskuntavastuu. 2016. Suomen YK-liitto. Viitattu 2.12.2016. <http://www.yk-liitto.fi/yk70v/taloudellinen/yritysten-yhteiskuntavastuu>

Julkaisemattomat lähteet

Rautiainen, H. & Tauriainen, E. 2012. Yrityksiä kiinnostaa liikkuvien hyvinvointipalveluiden kehittäminen. HEA-hanke. Saimaan ammattikorkeakoulu. Lappeenranta.

Salo, K. 2010. Yhteiskuntavastuu -raportointi, merkitys, tulkinta. Opinnäytetyö. Turun ammattikorkeakoulu. Turku.

Torniainen, M. 2009. Eettinen kuluttaminen - tieto ja asenne kuluttajan valinnoissa. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Taloustieteen laitos. Helsinki.

Kuviot

Kuvio 1 Yksityiset sosiaalipalvelutoimintayksiköt 2000-2010.....	8
Kuvio 2 Väestö ikäluokittain 1865-2015.....	11
Kuvio 3 Ikääntyneiden laitos- ja asumispalvelujen asiakkaat yhteensä vuosien 2000-2014 lopussa	12
Kuvio 4 Kehitysvammaisten laitos- ja asumispalvelujen asiakkaat 2000-2014 kunkin vuoden lopussa	13
Kuvio 5 Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0-17-vuotiaat 1991-2014 % vastaavan ikäisestä väestöstä	14
Kuvio 6 Päihdehuollon palvelut 1996-2014	16
Kuvio 8 Psykiatrian asumispalvelujen asiakkaat 2006-2014 kunkin vuoden lopussa.....	17
Kuvio 9 Sosiaalipalvelun yritykset Suomessa 2009 yritysmuodoittain	19

Liitteet

Liite 1: Haastattelun teemat apusanoineen.....	50
--	----

Liite 1: Haastattelun teemat apusanoineen

Haastattelun teemat ja apusanoja

1. Koulutus

- yrittäjyys
- kiinnostus
- tärkeys
- pakollinen/ vapaavalintainen
- määrä

2. Tuleva työllistyminen

- palkansaaja
- yrittäjä

3. Sosiaalialan yrittäjyys

- kiinnostus
- tieto
- kokemus

4. Eettisyys

- yritystoiminta
- sosiaalialan eettiset säännöt
- yhteiskuntavastuu
- yleinen eettisyys toiminnassa